

Rechtbank Noord-Nederland
Afdeling bestuursrecht
Postbus 150
9700 AD GRONINGEN

Tevens per fax (zonder bijlagen): 088 - 361 02 37

Datum 18 april 2019
Onze referentie D20190086
Inzake Natuur en Milieufederatie Drenthe / gemeente Hoogeveen
Doorkiesnummer (026) 443 5020
E-mail kees@vangoud.nl

Betreft: BEROEPSCHRIFT

Geacht college,

Namens cliënten:

- Natuur en Milieufederatie Drenthe, gevestigd aan het adres Hertenkamp 6 te (9401 HL) Assen; en
- Stichting Het Drentse Landschap, gevestigd aan het adres Kloosterstraat 5 te (9401 KD) Assen;

wordt hierbij beroep ingesteld tegen het besluit van het college van burgemeester en wethouders van Hoogeveen van 6 maart 2019, waarbij omgevingsvergunning is verleend voor het oprichten van een zonnepark van ongeveer 32 hectare aan de Hendrik Reindersweg 14b te Pesse voor een periode van 25 jaar. Een afschrift van het bestreden besluit wordt overgelegd als **bijlage 1**.

Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe (hierna: NMFD)¹ is het provinciale samenwerkingsverband van natuur- en milieuorganisaties in Drenthe. NMFD werkt aan een gezond milieu, een rijke natuur, een mooi landschap en een duurzame ontwikkeling van de provincie Drenthe. Stichting Het Drentse Landschap (hierna: het Drentse Landschap)² zet zich in voor de bescherming van de natuur, landschap en het erfgoed in Drenthe en is eigenaar van natuurgebied Nuilerveld, gelegen ten westen van het plangebied aan de overzijde van de Hendrik Reindersweg, en van het vennetje ten zuidoosten van het plangebied.

¹ De statuten van NMFD worden overgelegd als **bijlage 2A**.

² De statuten van het Drentse Landschap worden overgelegd als **bijlage 2B**.

Luchtfoto van het plangebied met ten westen daarvan (NNN-) natuurgebied Nuilerveld, ten noorden (NNN-)landgoed Het Zwarte Water, ten oosten het eerder vergunde zonnepark Het Zwarte Water, ten zuidoosten het genoemde vennetje en ten zuiden landbouwgronden.

1. Kern geschil

Het gezamenlijke belang van cliënten is gelegen in een goede ruimtelijke, landschappelijke en ecologische inpassing van te realiseren zonneparken. Het bestreden besluit strekt tot realisatie van een zonnepark van 32 hectare direct naast een eerder vergund zonnepark van 25 hectare in het buitengebied van Pesse. Cliënten menen dat het voorliggende plan een onaanvaardbare inbreuk maakt op de landschappelijke en ecologische kwaliteiten van de omgeving. Er wordt niet voldaan aan de verschillende ruimtelijke en beleidsmatige voorwaarden voor realisatie van een zonnepark. Dit zal hierna nader worden toegelicht.

2. Inleiding

Initiatieven voor zonneparken schieten in Nederland als paddenstoelen uit de grond³. Met name in de noordelijke provincies, waar landbouwgrond relatief goedkoop is, leidt dat tot een wildgroei van initiatieven voor zonneparken. Alleen al in de gemeente Hoogeveen zijn recent omgevingsvergunningen verleend voor de bouw van vijf zonneparken van in totaal meer dan 110 hectare. Dit alles op landbouwgronden die ook als zodanig in gebruik zijn. Daar zou nu nog 32 hectare bijkomen.

Cliënten zijn niet tegen projecten ten behoeve van de opwekking van duurzame energie in zijn algemeenheid en ook niet tegen zonneparken in het bijzonder. Op dit moment worden

³ Trouw, 12 februari 2018: 'Stormloop op grond voor zonneparken'; Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, 3 mei 2018: 'Overheid maakt zichzelf belachelijk met complete wildgroei aan zonneparken'; Dagblad van het Noorden 28 mei 2018: 'Zonneparken schieten als paddenstoelen uit de grond' e.v.a.

zonneparken echter op diverse plaatsen te rücksichtslos vergund. Terwijl (decentrale) overheden zich richten op de (inter)nationale, provinciale en gemeentelijke energieambities, ruiken ontwikkelaars geld. Met de lucratieve SDE+-subsidieregeling maken zij handig gebruik van de ruimte op relatief goedkope gronden. Zorgvuldige voorbereiding en landschappelijke en ecologische factoren zijn vervolgens vooral een sta-in-de-weg bij het zo snel mogelijk willen indienen van een SDE+-aanvraag voor het maximale aantal zonnecollectoren per hectare. Vaak gaat het immers om commerciële initiatiefnemers, die simpelweg hun geld verdienen met realisatie van zonneparken met een zo hoog mogelijke opbrengst. Dat is ook hier het geval.

Het is zodoende aan overheden om ervoor te zorgen dat bij realisatie van zonneparken een balans wordt gevonden tussen de opbrengsten in het licht van de klimaatdoelstellingen enerzijds en de verschillende gevolgen voor de omgeving anderzijds. Gevolgen zijn er namelijk wel degelijk. Zo hebben conventionele zonneparken negatieve effecten op bodemkwaliteit, biodiversiteit en landschapswaarde⁴. Dit nog los van de gevolgen voor grondprijzen en verduurzaming van de landbouw nu de zonneparken ten koste gaan van landbouwgrond. Deze zorgen worden ook geuit in de (aangenomen) motie van kamerlid mw. Dik-Faber e.a. van 27 september 2018, waarin wordt gepleit voor een landelijke zonneladder⁵:

"[...] zodat primair onbenutte daken en terreinen worden benut en landbouw en natuur zo veel mogelijk worden ontzien;"

Ook de landbouwsector zelf maakt zich daarover zorgen. Dit volgt onder meer uit de reactie van LTO Noord op het aangepaste zonnekader van de gemeente Hogeveen, van welke zienswijze een afschrift wordt overgelegd als **bijlage 5**. Daarnaast vormt de beperkte capaciteit van het elektriciteitsnet een toenemend probleem. Dit speelt in het bijzonder in Hogeveen, waar zonneparken in het buitengebied de aansluitmogelijkheden voor zonnepanelen op daken en bebouwd gebied dreigen te verdringen.

Sommige gemeenten, zoals Aa en Hunze, nemen deze wildgroei serieus en beperken de mogelijkheden om zonneparken aan te leggen in het buitengebied⁶. Alleen bij een juiste balans tussen benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving, die in dit geval bestaat uit gronden met een agrarische en een ecologische (natuur)functie, is immers sprake van daadwerkelijk maatschappelijk gedragen *duurzame* energie in de brede zin van het woord. Bij de gemeente Hogeveen lijkt dat besef – en daarmee die balans – te ontbreken. Zo zijn de ruimtelijke mogelijkheden op voorkeurslocaties onvoldoende bij de afweging betrokken en is het zonnepark naast een ander zonnepark geprojecteerd, waardoor feitelijk één industrieel zonnepark van 57 hectare ontstaat. Van een zorgvuldige ecologische en landschappelijke inpassing, laat staan meerwaarde, is geen sprake.

⁴ Zie bijvoorbeeld L. Kok MSc. e.a. 'Zonneparken en bodemafdekking', Bodem 2018/4 (**bijlage 3**).

⁵ *Kamerstukken II* 2018-2019, 32 813, nr. 204 (**bijlage 4**).

⁶ <https://www.nieuweoogst.nu/nieuws/2019/03/30/rem-op-zonnepark-in-aa-en-hunze> (**bijlage 6**).

Hierna zal aan de hand van verschillende beroepsgronden worden onderbouwd waarom de bestreden omgevingsvergunning niet kon en mocht worden verleend.

3. Provinciaal en gemeentelijk beleid

3.1. Omgevingsvisie en Omgevingsverordening

Op 3 oktober 2018 zijn de Omgevingsvisie Drenthe 2018 (hierna: de Omgevingsvisie) en de Provinciale Omgevingsverordening Drenthe (hierna: de Omgevingsverordening) vastgesteld. Uit de Omgevingsvisie volgt dat productie van zonne-energie in het buitengebied kansen opleveren voor de verbetering van water-, bodem- en natuurkwaliteit ten opzichte van intensief agrarisch gebruik. Deze constatering heeft een doorwerking in de Omgevingsvisie gekregen door aan planologische medewerking daaraan de voorwaarde te verbinden dat er bij de ontwikkeling van zonne-energie "sprake moet zijn van een combinatie met andere functies en/of dat het op gebiedsniveau tot integrale meerwaarde leidt"⁷. Verder wordt in de Omgevingsvisie opgemerkt⁸:

"Bij de realisatie van zonneakkers willen we een balans tussen zonneakkers en landschap, omdat we de afwisseling van het landschap en de herkenbaarheid van de landschapstypen willen behouden, inclusief de natuurlijke en cultuurhistorische aspecten. Daarom willen we voldoende afstand tussen de individuele zonneakkers (of clusters van zonneakkers). De benodigde afstand is afhankelijk van schaal van het landschap. Daarnaast moet de maat van het individuele zonneveld passen bij het landschap."

Wij vragen initiatiefnemers een plan op te stellen waarin aandacht is voor de ruimtelijke, fysieke context. Aandacht voor een samenhangend ontwerp, meerwaarde voor het gebied en inrichting van de randen zijn hierbij belangrijke aspecten. Juist aan de randen vinden we het belangrijk dat wordt ingespeeld op de omgeving en de kernkwaliteiten in het gebied.

[...]

Bij het ontwikkelen van een project hernieuwbare energie stellen wij als voorwaarde dat de initiatief nemende partij in overleg én in samenwerking met om- en aanwonenden (niet zijnde grondeigenaren alleen) een participatieplan opstelt waarin de verschillende maatregelen die bijdragen aan participatie worden opgenomen. Om- en aanwonenden worden daadwerkelijk uitgenodigd en mogelijkheden geboden om deel te nemen aan het project, te denken valt aan financiële participatie. Om- en aanwonenden hebben daarbij ook zelf de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op het uiteindelijke participatieplan." – onderstr. adv.

⁷ Omgevingsvisie, p. 11.

⁸ Omgevingsvisie, p. 114-115.

Deze uitgangspunten zijn verwerkt in artikel 2.24 van de Omgevingsverordening, dat bepaalt dat een ruimtelijk plan kan voorzien in de realisatie van een zonnepark ('zonne-akkers') indien uit het desbetreffende ruimtelijk plan blijkt dat:

1. dit gebeurt op een wijze die passend is binnen het landschap, en;
2. er sprake is van een combinatie met andere functies, en/of er sprake is van een meerwaarde voor andere provinciale doelen en belangen.
3. geborgd is dat op de gebruikte locatie de installatie(s) na uit gebruik name worden verwijderd.

Het artikel wordt als volgt toegelicht:

"In de omgevingsvisie is opgenomen dat de provincie inzet op duurzame energievoorziening en CO2-reductie. De inpassing in het landschap van ruimtelijke ontwikkelingen behorende bij de energietransitie vraagt om een zorgvuldige benadering. Met de realisatie van zonne-akkers worden installaties aan het landschap toegevoegd. De locatie specifieke aspecten (waaronder de mate van openheid) en het omliggend gebied vormen de ruimtelijk-fysieke context voor een zonne-akker. Deze locatie specifieke aspecten dienen te worden betrokken bij de ruimtelijke en landschappelijke inpassing. De vorm, dichtheid en hoogte van de opstelling, de mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik en aandacht voor het ontwerp van de randen vragen daarin specifieke aandacht."

Provinciaal beleid: toetsing ex nunc

In de ruimtelijke onderbouwing is de aanvaardbaarheid van het zonnepark gemotiveerd aan de hand van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zoals deze golden tot 1 november 2018⁹. Ten tijde van vergunningverlening golden echter de herziene versies daarvan¹⁰. Cliënten menen dan ook in zijn algemeenheid dat onvoldoende is onderbouwd dat aan voornoemde (nieuwe) uitgangspunten uit de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening wordt voldaan.

Landschappelijke inpassing / cumulatie zonneparken

Verder menen cliënten dat een zonnepark van deze omvang niet passend is in het landschap. In de ruimtelijke onderbouwing en de andere aan de vergunning ten grondslag liggende stukken wordt uitgegaan van een zonnepark van 32 hectare, maar materieel is sprake van een zonnepark van 57 hectare. Het zonnepark is immers geprojecteerd tegen het eerder vergunde zonnepark 'Het Zwarte Water', met een omvang van 25 hectare. Er had moeten worden beoordeeld wat de cumulatieve gevolgen zijn van de beide zonneparken, hetgeen is nagelaten. Door het zonnepark enkel en alleen op zichzelf te beoordelen, dus zonder dat wordt uitgegaan van de aanwezigheid van het naastgelegen zonnepark Het Zwarte Water, kan geen realistisch beeld gevormd worden van de

⁹ Ruimtelijke onderbouwing, par. 3.2.1 en 3.2.2.

¹⁰ Provinciaal blad van Drenthe, nrs. 8000 (Omgevingsverordening) en 8006 (Omgevingsvisie) van 31 oktober 2018.

ruimtelijke en ecologische gevolgen daarvan. Er is dan ook geen aandacht voor de provinciaal van belang geachte:

- balans tussen zonneakkers en landschap;
- afstand tussen de individuele zonneakkers;
- bij clustering: een samenhangend ontwerp;

Het college heeft zich onvoldoende vergewist van de relevante feiten en omstandigheden waardoor ook geen zorgvuldige toetsing van de in de Omgevingsverordening expliciet gestelde eis van "passend binnen het landschap" heeft kunnen plaatsvinden. Indien wel een cumulatieve benadering had plaatsgevonden, had het college tot de conclusie moeten komen dat een zonnepark van 57 hectare landschappelijk niet kan worden ingepast gelet op de schaal van dat landschap.

Geen combinatie functies / meerwaarde andere provinciale belangen

In de aan de vergunning ten grondslag liggende stukken wordt niet onderbouwd dat sprake is van een combinatie van functies, zodat het onderhavige zonnepark het voor het voldoen aan artikel 2.24 lid 2 van de Omgevingsverordening moet hebben van een meerwaarde voor andere provinciale doelen en belangen. In de Omgevingsvisie zijn voorbeelden genoemd van projecten met een meerwaarde, zoals het gebruik van onbenutte ruimte op transformatielocaties ('pauzelandschappen') of permanent onbenutte ruimte bij bestaande functies (restruimte). Als voorbeeld wordt *niet* genoemd het voor een te realiseren zonneakker simpelweg gebruiken van de eerste beste landbouwgronden, die aan verschillende kanten door natuurgebied worden omgeven.

De initiatiefnemer stelt dat het zonnepark bijdraagt aan het provinciale belang de open ruimte te behouden¹¹. Dit is toch lastig als een meerwaarde te beschouwen ten opzichte van de agrarische functie die de gronden nu hebben; de gronden worden volledig bebouwd. Verder wijst initiatiefnemer op de landschappelijke inpassing. Die inpassing is echter niets meer dan een poging de ruimtelijke en ecologische gevolgen van het zonnepark te compenseren. Van een *meerwaarde* kan ook hier echter niet worden gesproken. Daarbij is van belang dat de landschappelijke inpassing deels wordt uitgevoerd door het handhaven van reeds bestaande bomen. Het niet kappen van bomen achten cliënten ook geen meerwaarde. Ten aanzien van de noordrand wordt beoogd beplanting aan te brengen op de gronden van Landgoed Het Zwarte Water. Dat Landgoed heeft die gronden echter reeds deels beplant en was al voornemens die beplanting uit te breiden, zodat ook wat dat betreft geen sprake is van een meerwaarde. Wat overblijft zijn de akkerranden en de twee poelen, die zoals gezegd hooguit zorgen voor *enige compensatie*, maar niet voor de *vereiste meerwaarde*.

Zodoende menen cliënten dat niet is voldaan aan zowel de beleidsmatige uitgangspunten van Omgevingsvisie als artikel 2.24 van de Omgevingsverordening, zodat de omgevingsvergunning niet had mogen worden verleend.

¹¹ Ruimtelijke onderbouwing, par. 3.2.2.

3.2. Structuurvisie 2.0¹²

De initiatiefnemer beschrijft de Structuurvisie 2.0 op onderdelen, maar onderbouwt niet waarom daaraan zou worden voldaan. De structuurvisie gaat er echter van uit dat een zonnepark op goede wijze landschappelijk wordt ingepast. Cliënten menen dat dit zoals gezegd niet het geval is. Daar komt bij dat in de structuurvisie ook een streven naar *ecologische* duurzaamheid van belang wordt geacht. Zo dienen groen en water aandacht te krijgen vanwege de rol bij een veranderend klimaat, maar ook om de biodiversiteit en aantrekkingskracht van Hoogeveen te vergroten. Het beoogde zonnepark levert geen enkele bijdrage aan deze ambitie. Terwijl cliënten, in het bijzonder het Drentse Landschap, tijd, geld en energie steken in ontwikkeling van natuur en ecologische waarden op hun gronden, realiseert hun buurman een zonnepark waardoor de bodemgesteldheid en ecologische waarden juist worden aangetast. Bovendien bevat het zonnepark geen serieuze buffers voor de doorgang van fauna. Zodoende menen cliënten dat het zonnepark in strijd is met de structuurvisie.

3.2. Afwegingskader zonne-energie Hoogeveen

In het Afwegingskader zonne-energie Hoogeveen, zoals dat gold ten tijde van vergunningverlening¹³, wordt stapsgewijs, in de vorm van een 'zonneladder', beschreven onder welke voorwaarden kan worden meegewerkt aan realisatie van een zonnepark. Cliënten menen dat niet aan de stappen van deze zonneladder wordt voldaan.

Stap 0 – zonnepark te dicht op NNN-gebied

Ten eerste kent het Afwegingskader een 'stap 0' voor gebieden waar sowieso geen zonnepark mag worden opgericht. Onder meer wordt het Natuurnetwerk Nederland (NNN) daar genoemd. In het Afwegingskader wordt opgemerkt¹⁴:

"Zonneparken verhouden zich niet gemakkelijk tot deze natuurdoelen, daarom is realisatie hiervan binnen het NNN niet mogelijk. Hierbij moet ook rekening gehouden worden met de Ecologische verbindingzones (EVZ), die de gebieden onderling met elkaar (moeten) verbinden."

Het zonnepark is weliswaar niet geprojecteerd binnen NNN-gebied, maar grenst daaraan zowel aan de noord- als de westzijde. Uit onderstaande afbeelding blijkt dat de ecologische verbinding tussen NNN-gebied Het Zwarte Water en het NNN-gebied Nuilerveld niet goed functioneert. Door aanplant van bomensingels ten koste van landbouwgrond heeft de eigenaar van Landgoed Het Zwarte Water die ecologische verbinding verbeterd, maar realisatie van dit (tweede) zonnepark van industriële proporties lijkt die moeite teniet te doen. De zonneparken fungeren als een barrière voor fauna die NNN-gebied Het Zwarte Water vanuit zuidelijke en westelijke richting (vanaf het Nuilerveld) willen bereiken.

¹² Vastgesteld 13 december 2012.

¹³ Inmiddels is het 'Aangepast afwegingskader zonne-energie Hoogeveen' vastgesteld, waarover hierna meer.

¹⁴ Afwegingskader, p. 11.

Andersom geldt uiteraard hetzelfde. Voornoemde NNN-gebieden komen aldus meer geïsoleerd te liggen.

De NNN-gebieden in de omgeving van het (blauw gekleurde) zonnepark. De groen omlijnde gronden ten oosten daarvan betreft het naastgelegen zonnepark Het Zwarte Water. Te zien is dat NNN-gebieden Nuilerveld en Het Zwarte Water direct aan het zonnepark grenzen en dat aan de noordgrens van het zonnepark een slecht functionerende ecologische verbinding is (rode lijn). Iets verder naar het noordoosten het VAM-industrieterrein dat op den duur volledig zal worden bebouwd (grijs/transparant).

Door een aanzienlijk grotere ecologisch ingerichte buffer aan de noordzijde had de ecologische verbinding kunnen worden versterkt. Initiatiefnemer maakt nu gebruik van de door Landgoed Het Zwarte Water aangelegde groenstrook als buffer, waardoor zij haar zonnepanelen dichter op de noordgrens kan plaatsen. Juist ter bescherming van die fragiele groenstrook, waarmee Landgoed Het Zwarte Water – en dus niet initiatiefnemer - vóórdat een zonnepark was gepland heeft beoogd de ecologische verbinding nieuw leven in te blazen, had voor een steviger buffer binnen het plangebied moeten worden gekozen. Door dat niet te doen zal migratie van fauna via de toch al slecht functionerende ecologische verbinding verder afnemen. Niet voor niets is de eerste aanbeveling uit het rapport van de Rijksuniversiteit Groningen en de Wageningen Universiteit over de ecologische inrichting van zonneparken¹⁵:

"Leg zonneparken in principe niet in of direct naast natuurgebieden. Zonneparken naast natuurgebieden alleen toestaan als ze meerwaarde voor kwaliteit natuurgebied hebben."

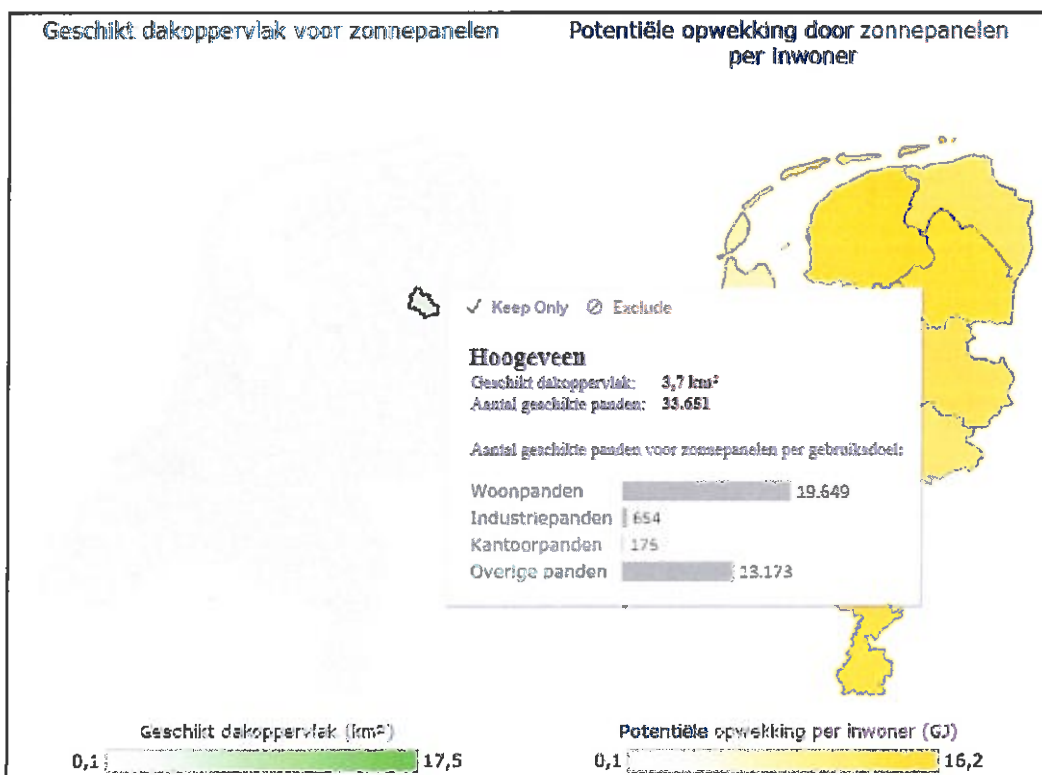
¹⁵ R. Klaassen et al., 'Literatuurstudie en formulering richtlijnen voor een ecologische inrichting van zonneparken in de provincies Groningen en Noord-Holland', RUG/WUR 14 november 2018, p. 32.

Deze meerwaarde is niet aan de orde. Aldus menen cliënten dat er – indachtig het eigen gemeentelijke beleid ten aanzien van zonneparken en NNN – eerst naar andere locaties minder dicht op NNN-gebied had moeten worden gekeken, alvorens het onderhavige zonnepark te vergunnen. In ieder geval hadden veel strengere eisen moeten worden gesteld aan de ecologische en natuurlijke inpassing om landschappelijke en ecologische meerwaarde te creëren en aantasting van de bestaande NNN-waarden te voorkomen.

Stap 1 – zonne-energie op daken

In zijn algemeenheid menen cliënten dat de zonneladder niet serieus wordt toegepast. De initiatiefnemer volstaat ermee op te merken dat gelijktijdig wordt ingezet op het opwekken van zonne-energie op daken, binnen bebouwd gebied en buiten bebouwd gebied en dat een zonnepark van 32 hectare nu eenmaal niet op daken kan worden gerealiseerd. Op geen enkele wijze blijkt echter dat door initiatiefnemer ook maar een poging is gedaan om de mogelijkheden van een gebouwgebonden plan te inventariseren.

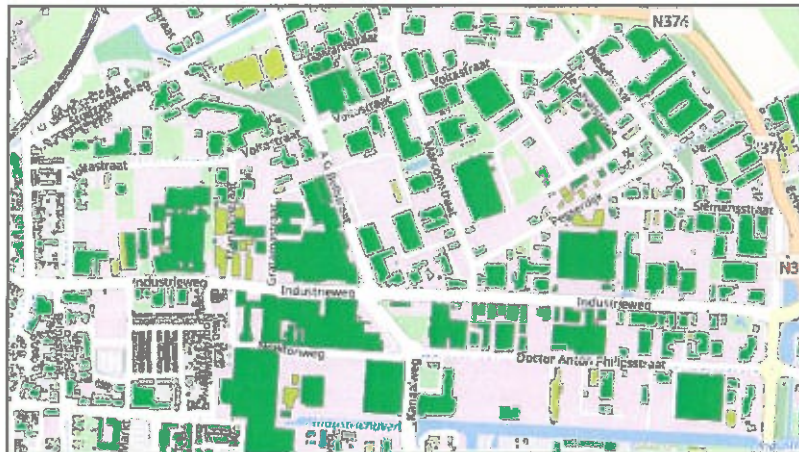
Uit onderzoek van Deloitte¹⁶ blijkt dat in Nederland maar liefst 892 km² aan dakoppervlak geschikt is voor zonnepanelen. In de gemeente Hoogeveen is dit 3,7 km². Dit is ruim tien keer zoveel als de oppervlakte van het onderhavige zonnepark, dat een oppervlakte heeft van 0,32 km².

Bron: Deloitte 2018.

¹⁶ Deloitte, 'State of the State-onderzoek, Zonnepanelen kunnen de helft van de Nederlandse elektriciteitsbehoefte opwekken', 13 maart 2018, raadpleegbaar via: <https://www2.deloitte.com/nl/nl/pages/data-analytics/articles/zonnepanelen.html>.

Daarbij komt dat ook uit de gemeentelijke zonnekaart blijkt dat er nog veel geschikte (grote) daken in Hogeveen zijn om zonne-energie op te wekken. Cliënten menen dus dat het initiatief ook bij deze stap strandt.

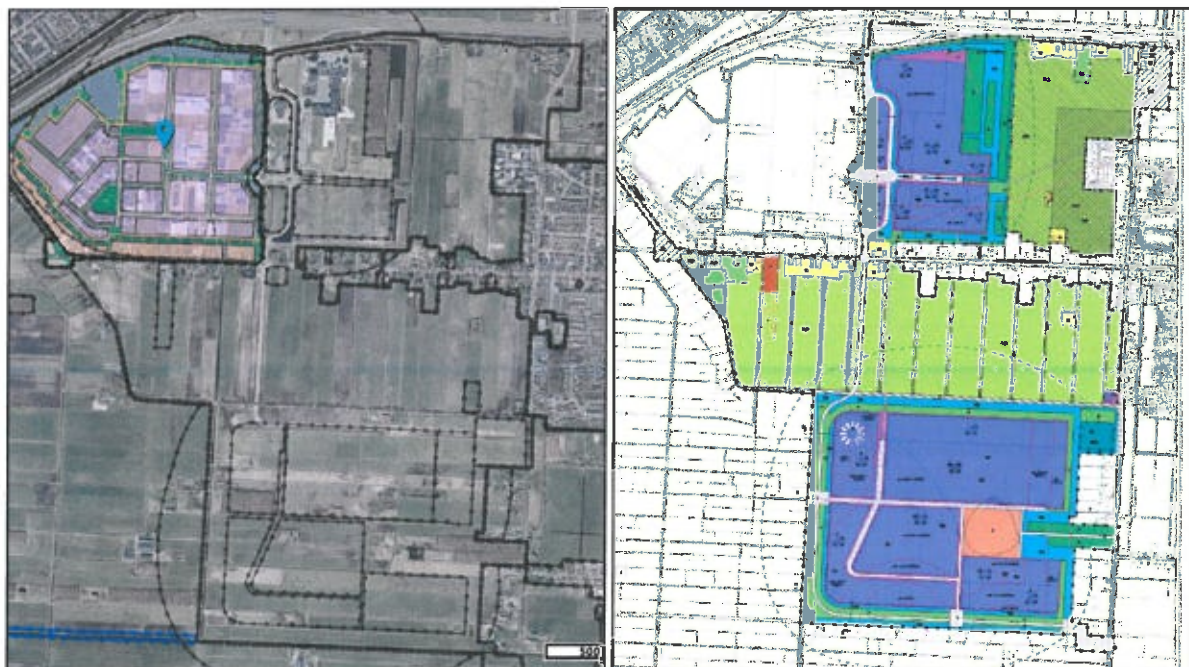
Legenda

- Zeer geschikt
- Geschikt
- Gemiddeld
- Ongeschikt
- Zeer ongeschikt

Deel van de 'Zonnekaart' van Hogeveen met veel "zeer geschikte" (grote) dakoppervlakken.

Stap 2 – zonne-energie in bestaand stedelijk gebied

De tweede trede ziet op gebruikmaking van ruimte binnen bestaand stedelijk gebied. Ook hiervoor geldt dat door de initiatiefnemer op geen enkele wijze aannemelijk is gemaakt dat er onvoldoende ruimte is in bestaand stedelijk gebied (in Hogeveen) om een zonnepark te realiseren. In het bijzonder bedrijventerreinen Buitenvaart I en II, aan de zuidkant van Hogeveen, bieden veel onbenutte ruimte om een grote oppervlakte aan zonnepark te realiseren.

Bestemmingsplannen Buitenvaart I (links) en Buitenvaart II (rechts) met veel onbenutte ruimte.

Cliënten menen overigens dat in dit kader niet slechts naar mogelijkheden binnen de gemeente Hoogeveen dient te worden gekeken. Een voor de hand liggende locatie voor realisatie van een zonnepark zijn de gronden rond de grote afvalverwerker Attero/VAM en het Energietransitiepark Midden-Drenthe, gelegen aan de oostelijke zijde van de spoorlijn Hoogeveen-Assen. Blijkens de website van de gemeente Midden-Drenthe bedraagt het netto uitgeefbaar terrein van alleen al het Energietransitiepark 65 hectare¹⁷.

Stap 3 – geen sprake van draagvlak en maatschappelijke meerwaarde

Ten aanzien van stap 3 (zonneparken buiten bebouwd gebied) is de eis gesteld van een breed maatschappelijk draagvlak, betrokkenheid vanuit de directe omgeving en zelfs een maatschappelijke *meerwaarde*, hetgeen in de zienswijzenbeantwoording is bevestigd¹⁸. Vervolgens wordt gewezen op de pogingen van initiatiefnemer om dat draagvlak te creëren. Deze eis is echter niet geformuleerd als een inspannings-, maar als een resultaatsverplichting. Voor het maatschappelijke draagvlak geldt dan ook dat dit simpelweg ontbreekt, laat staan dat sprake is van een meerwaarde. Het Drentse Landschap zou dat maatschappelijke draagvlak, als directe buurman, (mede) moeten vormen, maar ook zij kan zich bepaald niet in deze ontwikkeling vinden. Bij dit soort commerciële initiatieven is maatschappelijk draagvlak in zijn algemeenheid al beperkt te noemen, en al helemaal indien een zonnepark naast twee natuurgebieden wordt gerealiseerd. Dat blijkt ook wel uit de eerdergenoemde in de Tweede Kamer aangenomen motie Dik-Faber. Ook vanuit de landbouwsector is geen draagvlak voor grondgebonden zonneparken in het buitengebied, zoals wel blijkt uit de eerdergenoemde als bijlage 5 overgelegde zienswijze van LTO Noord.

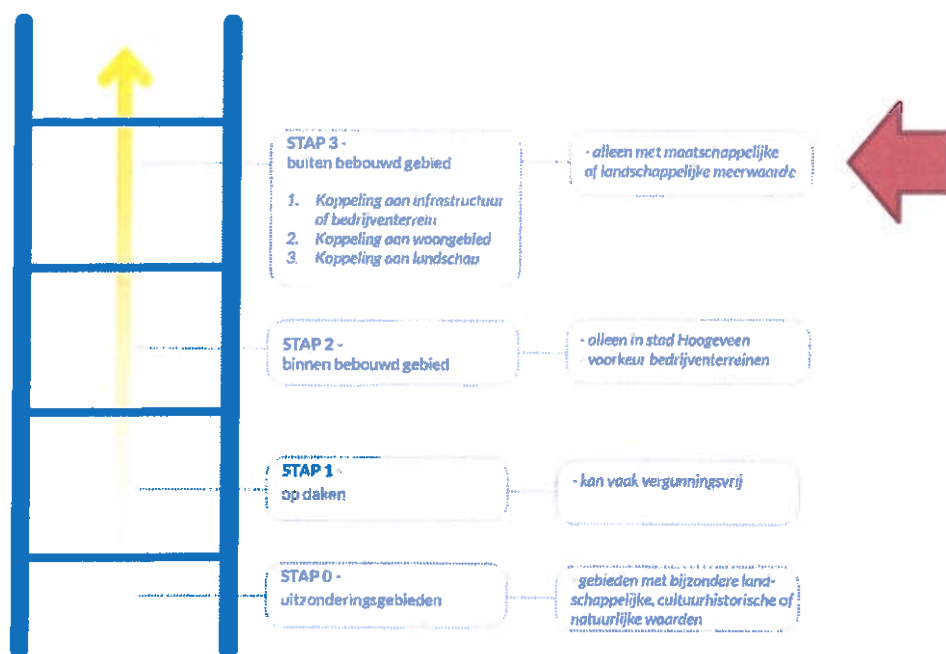
Voor de vraag of het zonnepark kan rekenen op betrokkenheid vanuit de omgeving, zal die omgeving *in ieder geval* moeten worden *benaderd*. Het Drentse Landschap, dat als eigenaar van verschillende omliggende natuurgronden toch *juist* deel uitmaakt van die directe omgeving, is door initiatiefnemer noch het college benaderd. In de zienswijzebeantwoording is dat ook erkend.

Cliënten achten de redenering van het college dat er vier zienswijzen zijn ingediend, waarvan één door direct omwonende (van de drie direct omwonenden), en dat daarom op betrokkenheid vanuit de omgeving kan worden gerekend, bijzonder. De mogelijkheid van het indienen van zienswijzen volgt uit de wet en zegt niets over het betrekken van onder meer omwonenden bij een project. Los daarvan waren de zienswijzen inhoudelijk kritisch, zodat daaruit niet kan worden afgeleid dat sprake is van betrokkenheid of draagvlak. Cliënten wensen te benadrukken dat een tijdige benadering over het zonnepark had kunnen leiden tot substantiële wijzigingen in het plan. Er was dan in een vroegtijdig stadium geweest op het al eerder aangehaalde rapport over de landschappelijke en ecologische inpassing van zonneparken¹⁹.

¹⁷ www.middendrenthe.nl/website/!suite86.scherm0325?mPag=3760&mVrq=6109&mLok=1 (bijlage 7). Zie ook de afbeelding op pagina 8 van dit beroepschrift.

¹⁸ Zienswijzenbeantwoording onder 2B.

¹⁹ R. Klaassen et al., 'Literatuurstudie en formulering richtlijnen voor een ecologische inrichting van zonneparken in de provincies Groningen en Noord-Holland', RUG/WUR 14 november 2018.

Bron: *Energievisie – Afwegingskader zonne-energie Hoogeveen, p. 10.* - rode pijl adv.

Vast staat aldus dat het draagvlak in de directe omgeving niet juist is geïnventariseerd. In de ruimtelijke onderbouwing (par 3.3.3 onder stap 3) is ook niet ingegaan op 'draagvlak' en waarom daarvan sprake zou zijn. Nu Het Drentse Landschap zich al niet kan vinden in de plannen voor dit zonnepark, kan in ieder geval worden vastgesteld dat er vanuit de directe omgeving *geen* draagvlak bestaat voor dit plan en ook daarom simpelweg niet aan deze, door het college zelf essentieel geachte voorwaarde wordt voldaan.

Tot slot wordt voor de categorie 'koppeling landschap' in het Afwegingskader de eis gesteld dat een blijvende landschappelijke impuls wordt gegeven aan het gebied en dat het zonnepark geen afbreuk doet aan landschappelijke en natuurwaarden. Hiervoor is al uiteengezet dat die impuls ontbreekt en is aangetoond dat wel degelijk afbreuk wordt gedaan aan voornoemde waarden.

Verdringing voorkeursopties

De groei van opwekking van zonne-energie in Groningen en Drenthe overtreft alle verwachtingen en hieraan kleeft inmiddels ook een keerzijde. Het ondernemende en deels onstuimige gedrag van ontwikkelaars, de lagere grondprijzen in het buitengebied en de aantrekkelijke landelijke subsidies zorgen voor grote opstoppingen op het Noordelijke elektriciteitsnet. Netbeheerders Enexis en Tennet geven al sinds begin 2018 aan dat er niet veel netcapaciteit meer over is. Enexis heeft zelfs een stop aangekondigd voor grote delen van Groningen en Drenthe. Deze stop geldt onder andere voor de regio Hoogeveen, zoals blijkt uit een brief die op 27 september naar alle gemeenten is gestuurd (**bijlage 8**).

Ten aanzien van de uitvoerbaarheid – waarover hierna meer – wijst het college erop dat initiatiefnemer beschikt over een 'akkoordverklaring' van Enexis, waaruit zou moeten volgen dat het zonnepark ondanks de capaciteitsproblemen op het elektriciteitsnet kan

worden aangesloten. Cliënten hebben echter begrepen dat dit voorlopig tevens het laatste zonnepark is dat in Hoogeveen op het elektriciteitsnet kan worden aangesloten. Dit betekent dat effectuering van onderhavige vergunning leidt tot verdringing en blokkering van de door de gemeente gewenste voorkeuropties (zonne-energie op daken en in bebouwd gebied). Deze situatie, dat bijvoorbeeld 'dakinitiatieven' niet op het elektriciteitsnet kunnen worden ontsloten, doet zich in de gemeente Hoogeveen ook daadwerkelijk voor. Het college is daarmee bekend en heeft dit ten onrechte niet bij de besluitvorming en belangenafweging betrokken.

3.3. Aangepast afwegingskader zonne-energie Hoogeveen

Naar aanleiding van discussie over de wijze waarop in Hoogeveen toestemmingen werden gegeven om zonneparken te realiseren, is recent, op 19 februari 2019, het 'Aangepast afwegingskader zonne-energie Hoogeveen' vastgesteld. Het Aangepast afwegingskader verschilt niet wezenlijk van het (oorspronkelijke) Afwegingskader.

In het Aangepast afwegingskader wordt benadrukt dat zonneparken zich niet gemakkelijk verhouden tot de (NNN-)natuurdoelen, zodat realisatie daarvan binnen NNN niet mogelijk is. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met de Ecologische verbindingzones (EVZ) die de gebieden onderling met elkaar (moeten) verbinden²⁰. Zoals gezegd is dat onvoldoende gebeurd.

Ook het tijdig betrekken van omwonenden en aangrenzende grondeigenaren blijft een belangrijke voorwaarde²¹:

"Het is essentieel de omgeving (direct omwonenden en aangrenzende grondeigenaren) zo vroeg mogelijk in de planvorming te betrekken."

In paragraaf 3.4.1 van het Aangepast afwegingskader wordt deze eis uitgewerkt in een aantal voorwaarden, waaraan niet is voldaan (contact eigenaren omliggende gronden, uitnodigen grondeigenaren voor informatiebijeenkomsten etc.). Vast staat dat dit in het onderhavige geval niet is gebeurd.

3.4. Conclusie provinciaal en gemeentelijk beleid

Cliënten menen dat sprake is van strijd met het provinciale en gemeentelijke beleid. Er is onvoldoende aangetoond waarom de eerste stappen van het Afwegingskader kunnen worden overgeslagen. Voorts is er onvoldoende rekening gehouden met de rondom gelegen natuurgronden, de slecht functionerende ecologische verbindingzone en de als voorwaarde gestelde landschappelijke *meerwaarde*. Verder is niet voldaan aan de gestelde eis van een breed draagvlak in en betrokkenheid van de directe omgeving. Tot slot is geen aandacht besteed aan de 'verdringing' van opwekking van zonne-energie op daken en bebouwd gebied door realisatie van onderhavig zonnepark.

²⁰ Aangepast afwegingskader, p. 24.

²¹ Aangepast afwegingskader, p. 25.

4. Uitvoerbaarheid

Voor een succesvolle exploitatie van het zonnepark is het noodzakelijk een aansluiting te realiseren op het elektriciteitsnet. In de ruimtelijke onderbouwing is daarover niets opgemerkt. De akkoordverklaring van Enexis is voor cliënten onbekend, zodat zij niet kunnen inschatten welke waarde daaraan kan worden gehecht. Bovendien is het maar de vraag of de verschillende grondeigenaren – waaronder Het Drentse Landschap – toestemming zullen geven voor het aanleggen van de ondergrondse infrastructuur. Zodoende verwachten cliënten dat het zonnepark, eenmaal gerealiseerd, niet kan worden aangesloten op het net, al was het maar omdat de eigenaren van omliggende gronden daaraan geen medewerking wensen te verlenen. Reeds daarmee is de niet-uitvoerbaarheid een gegeven, temeer nu de voor het zonnepark benodigde SDE+-subsidie vereist dat een energie-installatie binnen 3 jaar na subsidieverlening operationeel dient te zijn.

5. Besluit mer

Cliënten menen dat de realisatie van een zonnepark gelet op de omvang is aan te merken als een landinrichtingsproject als bedoeld in categorie D9²² dan wel een stedelijk ontwikkelingsproject als bedoeld in categorie D11.2 dan wel als de oprichting van een industriële installatie bestemd voor de productie van elektriciteit als bedoeld in categorie D22.1 van de bijlage bij het Besluit milieueffectrapportage (Besluit mer). Voor de goede orden merken cliënten op dat de bij deze categorieën genoemde drempelwaarden niet bepalend zijn voor de vraag of daarvan sprake is.

Van landinrichting is sprake nu het een functiewijziging van een agrarisch gebied met een forse omvang betreft. Realisatie van het zonnepark betekent een substantiële verandering in het ruimtelijke grondgebruik van het landelijk gebied. Hierbij is van belang dat bij verschillende activiteiten met voldoende 'geografische samenhang', deze verschillende activiteiten als één project in de zin van het Besluit mer moeten worden aangemerkt²³. Ten tijde van de vergunningverlening van het naastgelegen zonnepark (op 28 september 2018) was het college al bekend met de wens van initiatiefnemer het onderhavige zonnepark te realiseren. De vooroverlegreactie van de Natuur- en Milieufederatie Drenthe aan het op die voorgenomen aanvraag – gericht aan het college – dateert immers al van 14 augustus 2018. Zodoende hadden de twee zonneparken voor het beoordelen van de milieugevolgen gezamenlijk moeten worden beoordeeld.

Van een stedelijk ontwikkelingsproject is sprake omdat zonneparken primair in stedelijk gebied zouden moeten worden ontwikkeld, zodat het in beginsel al een stedelijke ontwikkeling is aan te merken. De rationale van deze categorie is immers een zorgvuldig ruimtegebruik.

²² Vgl. Rb Noord-Nederland 21 maart 2017, ECLI:NL:RBNNE:2017:1061, r.o. 6.1. en Rb Overijssel 19 september 2018, ECLI:NL:RBOVE:2018:3422, r.o. 4.4.

²³ Vgl. bijv. AbRS 29 april 2015, ECLI:NL:RVS:2015:1333, r.o. 13.3.

Dat sprake is van een industriële installatie bestemd voor de productie van elektriciteit spreekt voor zich. Daarbij merken cliënten op dat er geen aanleiding is deze categorie slechts te hanteren indien sprake is de productie van én elektriciteit én stoom én warm water. Deze rechtstreeks uit de Mer-richtlijn²⁴ voortvloeiende categorie is in die richtlijn namelijk in een meervoud omschreven:

"Industriële installaties voor de productie van elektriciteit, stoom en warm water (niet onder bijlage I vallende projecten)"

Het gaat dus niet om een (één) installatie die de drie voornoemde vormen van energie opwekt, maar om industriële installaties die elektriciteit produceren, industriële installaties die stoom produceren en industriële installaties die warm water produceren. Deze uitleg ligt ook meer voor de hand, nu industriële installaties deze categorie een restcategorie is voor industriële installaties voor energieopwekking ten opzichte van de in Bijlage I bij de Mer-richtlijn genoemde projecten.

Zodoende had het college toepassing moeten geven aan artikel 7.19 leden 1 en 2 van de Wet milieubeheer. Daaruit volgt dat het college in het stadium voorafgaand aan de terinzagelegging van het ontwerpbesluit een beslissing dient te nemen omtrent de vraag of vanwege de belangrijke nadelige gevolgen die de activiteit – in dit geval dus: de beide zonneparken – voor het milieu kan hebben, een milieueffectrapport moet worden gemaakt. Dat is echter niet gebeurd. Zodoende menen cliënten dat het bestreden besluit voor vernietiging in aanmerking komt.

6. Conclusie

Gelet op het voorgaande verzoeken cliënten uw rechtbank het beroep gegrond te verklaren en het bestreden besluit te vernietigen. Voorts verzoeken zij om vergoeding van de kosten van door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand.

Met vriendelijke groet,
Vangoud Advocaten B.V.

C.F. van Helvoirt
Advocaat

²⁴ Richtlijn 2011/92/EU.

Geadresseerde	Starttijd	Tijd	Afdr.	Resultaat	Opm.
0883610237	04-18 15:40	00:17:49	015/015	OK	

Opm. TMR: Timer TX, POL: Afvragen, DRG: instelling origineel formaat, FME: Frame wissen, TX: DSBipaginascheiding TX, MIX: Gemengd origineel TX, CALL: Handmatige TX, CSAC: CSAC, FBD: Doorsturen, PC: PC-Fax, BND: Dubbelzijdige bindrichting, SPI: Speciaal origineel, FCODE: F-code, RTX: Re-TX, RLY: Relay, MBX: Vertrouwelijk, BUL: Bulletin, SIP: SIP Fax, IPADR: IP-adres fax, I-Fax: Internet Fax

Resultaat OK: Communicatie OK, S-OK: Communicatie stoppen, PW-UIT: Voedingsschakelaar UIT, TELEFOON: Rx van TEL, N6: Andere fout, Verder: Doorgaan, B. antw: Geen antwoord, Weiger: Ontvangst geweigerd, Bezet: Bezet, Gh, vol: Geheugen vol, LOR: Ontvangstlengte over, POVR: Ontvangen pag. over, FIL: Bestandsfout, DC: Decodeerfout, MDN: MDN-antwoordfout, DSN: DSN-responsfout, AFDrukken: Verplicht geheugen document Print, UTS: Verplicht geheugen document verwijderen, VERZEND.: Verplicht geheugen document verzenden

VAN GOUD

advocaten voor vastgoed & overheid

Rechtbank Noord-Nederland
Afdeling bestuursrecht
Postbus 150
9700 AD GRONINGEN

Tevens per fax (zonder bijlagen): 088 - 361 02 37

Datum 18 april 2019
Onze referentie D20190086
Inzake Natuur en Milieufederatie Drenthe / gemeente Hoogeveen
Doorkiesnummer (026) 443 5020
E-mail kees@vangoud.nl

Betreft: BEROEPSCHRIFT

Geacht college,

Namens cliënten:

- Natuur en Milieufederatie Drenthe, gevestigd aan het adres Hertenkamp 6 te (9401 HL) Assen; en
- Stichting Het Drentse Landschap, gevestigd aan het adres Kloosterstraat 5 te (9401 KD) Assen;

wordt hierbij beroep ingesteld tegen het besluit van het college van burgemeester en wethouders van Hoogeveen van 6 maart 2019, waarbij omgevingsvergunning is verleend voor het oprichten van een zonnepark van ongeveer 32 hectare aan de Hendrik Reindersweg 14b te Pesse voor een periode van 25 jaar. Een afschrift van het bestreden besluit wordt overgelegd als bijlage 1.

Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe (hierna: NMFD)¹ is het provinciale samenwerkingsverband van natuur- en milieuorganisaties in Drenthe. NMFD werkt aan een gezond milieu, een rijke natuur, een mooi landschap en een duurzame ontwikkeling van de provincie Drenthe. Stichting Het Drentse Landschap (hierna: het Drentse Landschap)² zet zich in voor de bescherming van de natuur, landschap en het erfgoed in Drenthe en is eigenaar van natuurgebied Nullerveld, gelegen ten westen van het plangebied aan de overzijde van de Hendrik Reindersweg, en van het vennetje ten zuidoosten van het plangebied.

¹ De statuten van NMFD worden overgelegd als bijlage 2A.

² De statuten van het Drentse Landschap worden overgelegd als bijlage 2B.

Bijlage 1

VERZONDEN 06 MRT 2019

GroenLeven B.V.
De heer M. Mosterman
de Ynfeart 7 400
8447 GM HEERENVEEN

DATUM 6 maart 2019
ONDERWERP Omgevingsvergunning uitgebreide procedure
ONS KENMERK 000020480, HZ_WABO 2018/0170

Geachte heer Mosterman,

Op 25 mei 2018 hebben wij uw aanvraag ontvangen, waarin u een vergunning aanvraagt voor het oprichten van een zonnepark (± 32 ha) voor een periode van 25 jaar. In deze brief informeren wij u over ons besluit.

Het besluit

Wij verlenen een omgevingsvergunning voor het realiseren van een zonnepark voor een periode van 25 jaar met de volgende activiteiten:

- Bouwen van een bouwwerk (artikel 2.1, lid 1, sub a);
- Het gebruiken van gronden of bouwwerken in strijd met het bestemmingsplan (artikel 2.1, lid 1, sub c).

Deze vergunning wordt verleend voor het perceel:

- Hendrik Reindersweg 14 b te Pesse;
- Kadastraal bekend sectie T, perceelnummers 1907, 2216, 783, 777, 780, 1904, 1905 en 781.

De vergunning wordt verleend aan:

- GroenLeven B.V., de Ynfeart 7 – 400, 8447GM te Heerenveen;
- Kvk nummer 54505801.

De reden

Het besluit is gebaseerd op artikelen 2.1 lid 1 sub a jo. artikel 2.1 lid 1 sub c, 2.10 en 2.12 lid 1 sub a onderdeel 3 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

Het perceel is gelegen in beheersverordening 'Buitengebied Noord' en heeft de bestemming "Agrarisch - 1". De aanvraag om omgevingsvergunning is strijdig met de gebruiks- en bouwvoorschriften. De bestemming staat het beoogde gebruik niet toe. Wat betreft de bouwvoorschriften is het bouwen beperkt tot bouwwerken geen gebouw zijnde, tot een bouwhoogte van maximaal 3 meter ten behoeve van agrarische doeleinden. Er worden echter diverse gebouwen geplaatst en hierdoor ontstaat strijdigheid met de bouwvoorschriften.

Op grond van artikel 2.12 lid 1 sub a onderdeel 3 Wabo kan een vergunning worden verleend in strijd met het bestemmingsplan'.

Postadres
Postbus 20.000
7900 PA Hoogeveen

Bezoekadres
Raadhuisplein 24
7901 BW Hoogeveen

Telefoon
14 0528
Fax
0528-291325

E-mail
info@hoogeveen.nl
Internet
www.hoogeveen.nl

Voorwaarde is dat het besluit niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening. Gelet op de ruimtelijke onderbouwing, welke onderdeel uitmaakt van dit besluit, wordt aan deze voorwaarden voldaan. In het kader van het vooroverleg is de aanvraag voorgelegd aan verscheidene vooroverlegpartners. Van de partners zijn reacties ontvangen. In de ruimtelijke onderbouwing, welke onderdeel uitmaakt van het besluit, wordt hierop ingegaan. Het plan is, waar nodig, aangepast naar aanleiding van deze reacties.

Het bouwplan is getoetst aan de Nota Ruimtelijke Kwaliteit. Het perceel is gelegen in het gebied waar volgens de Nota Ruimtelijke Kwaliteit geen gebiedscriteria zijn opgesteld. De overige weigeringsgronden doen zich eveneens niet voor.

Procedure

Op 21 juni, 30 augustus en 28 november 2018 zijn er aanvullende / gewijzigde gegevens ontvangen.

De aanvraag is behandeld volgens de uitgebreide voorbereidingsprocedure (artikel 3.10 van de Wabo). Het ontwerpbesluit is op 5 december 2018 gepubliceerd in de Hoogeveensche Courant, onder het Torentje en in de Staatcourant, overeenkomstig afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Het ontwerp met de bijbehorende stukken heeft 6 weken ter inzage gelegen met de mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze. Gedurende die periode kon een ieder zienswijze(n) indienen. Tijdens de ter inzage termijn zijn er zienswijzen ontvangen. In de ruimtelijke onderbouwing wordt onder het kopje "reactienota zienswijzen zonnepark Hendrik Reindersweg 14b (voorlopig adres) te Pesse" gereageerd op deze zienswijzen. De ingebrachte zienswijzen geven geen aanleiding tot het niet verlenen van de gevraagde vergunning.

Op 28 juni 2018 heeft de gemeenteraad op basis van artikel 6.5, lid 3 van het Besluit omgevingsrecht (Bor), een "verklaring van geen bedenkingen" voor categorieën van gevallen vastgesteld. Deze aanvraag valt onder nummer 1 van de lijst. Tevens is een vaste werkwijze met betrekking tot de vergunningverlening van zonneparken vastgesteld. Deze houdt het volgende in: indien tegen een aanvraag voor een zonnepark zienswijzen worden ingediend is afgesproken dat het college de gemeenteraad om advies vraagt, voordat zij een definitief besluit neemt over het verlenen van de vergunning. Op 28 februari 2019 heeft de gemeenteraad positief geadviseerd. Het advies van de gemeenteraad wordt overgenomen.

Bijbehorende documenten

Bij dit besluit behoren de volgende documenten:

1. Aanvraagformulier, d.d. 25 mei 2018 (ons kenmerk 12791);
2. Overzichtstekening, d.d. 18-06-2018, door GroenLeven, ontvangen 28-06-2018 (ons kenmerk 20457);
3. Overzichtstekening West maatvoering d.d. 28-03-2018, ontvangen op 29-08-2018 door Groenleven (ons kenmerk 16645);
4. Overzichtstekening Oost d.d. 28-08-2018, door Groenleven, ontvangen op 29-08-2018 (ons kenmerk 16643);
5. Overzichtstekening met landschappelijke inpassing d.d. 28-08-2018, ontvangen op 29-08-2018 (ons kenmerk 16646);
6. Transformator variant, ontvangen op 23-02-2018 (ons kenmerk 13804);
7. Betonvoet d.d. 29-6-2016 door Mannen van Staal, ontvangen op 20-06-2018 (ons kenmerk 13809);
8. Foto transformator ontvangen op 20-06-2018 (ons kenmerk 13803);
9. Kwaliteitsverklaring zonnepaneel, door REC, d.d. 28-05-2018, ontvangen op 20-06-2018 (ons kenmerk 13805);
10. Documentatie Smart String Inverter SUN2000-100-KTL-USHO (omvormer)(Huawei) ontvangen op 28-11-2018 (ons kenmerk 20463);
11. Documentatie Smart String Inverter SUN2000-60KTL-HV-D1-001 (omvormer)(Huawei) ontvangen op 28-11-2018 (ons kenmerk 20461);
12. Datasheet zonnepanelen Q.PEAK DUO-G5, ontvangen op 28-11-2018 (ons kenmerk 20455);
13. Datasheet zonnepanelen Q.PEAK DUO L-G5.2, d.d. 28-11-2018, ontvangen op 28-11-2018 (ons kenmerk 20462);
14. Flyer BayWa r.e., ontvangen op 28-11-2018 (ons kenmerk 20464);
15. Informatie technisch onderhoud & beheer, door GroenLeven, d.d. 28-11-2018, ontvangen op 28-11-2018 (ons kenmerk 20465);
16. Informatie veiligheidsnorm, door GroenLeven, d.d. 28-11-2018, ontvangen op 28-11-2018 (ons kenmerk 20466);
17. Ruimtelijke onderbouwing inclusief reactienota op zienswijzen d.d. 28 februari 2019, ontvangen op 28 februari 2019 (ons kenmerk 22824);
18. Landschappelijke inpassing d.d. 04-12-2018 door Lindemans landschapsarchitecten, ontvangen op 04-12-2018 (ons kenmerk 20566);
19. Ecologische notitie, door Bureau Waardenburg bv, d.d. 10-05-2018, ontvangen op 25-05-2018 (ons kenmerk 12793);
20. Overzicht omwonenden, ontvangen op 25-05-2018 (geanonimiseerd) (ons kenmerk 20509);
21. Verslag overleg Landgoed het Zwarte Water d.d. 8-11-2018 door GroenLeven, ontvangen op 28-11-2018 (geanonimiseerd)(ons kenmerk 20569);
22. Verslag info bijeenkomst d.d. 27-08-2018, ontvangen op 29-08-2018 (geanonimiseerd)(ons kenmerk 20570);

23. ZP profielen en detail d.d. 23-08-2018, ontvangen op 29-08-2018 (ons kenmerk 16639)
24. Watertoets d.d. 18-5-2018, ontvangen op 20-06-2018 (ons kenmerk 13814);
25. Akkoord verklaring 16-11-2018 door Enexis, ontvangen op 28-11-2018 (geanonimiseerd)(ons kenmerk 20541);
26. Flexibiliteitsnotitie d.d. 29-08-2018, ontvangen op 29-11-2018 (ons kenmerk 16640).

Voorwaarden

Deze vergunning is gekoppeld aan de volgende voorwaarden:

1. Voordat u start met de uitvoering van de vergunning benoemde activiteiten neemt u contact op met een toezichthouder van de gemeente Hoogeveen via 14 0528 of info@hoogeveen.nl.
2. U dient bij de uitvoering rekening te houden met de voorschriften uit de gemeentelijke bouwverordening en het bouwbesluit 2012, zoals is aangegeven in de bijlage 'aandachtspunten uitvoeren activiteit bouwen'.
3. Voor het gebruik van gemeentegrond ten behoeve van de realisatie van dit project moet precariobelasting worden betaald. Voordat u of uw aannemer gemeentegrond in gebruik gaat nemen, heeft u toestemming van de gemeente nodig. Toestemming vraagt u aan door middel van een verzoek met opgave van de termijn, de oppervlakte en een situatietekening. U kunt dit per mail aanvragen info@hoogeveen.nl, onder vermelding van: 'toestemming gebruik gemeentegrond en HZ_WABO 2018/0136'.
4. De vergunninghouder draagt er zorg voor dat het plangebied op een deugdelijke wijze van de openbare weg is afgescheiden. Voor de inrichting en afscheiding van de bouwplaats en voor het in gebruik nemen of afsluiten van het openbaar gebied, dient vooraf contact te worden opgenomen met de gemeente. De vergunninghouder zorgt voor volledig herstel - na de eerste aanwijzing van de gemeente - als bestrating of ander gemeentelijke eigendom wordt beschadigd. Beschadiging kan bijvoorbeeld plaatsvinden door bouwwerkzaamheden of door het plaatsen van bouwhekken, materialen, containers enz. Als herstel niet of onvoldoende plaats vindt zal de gemeente dit uitvoeren op kosten van de vergunninghouder.
5. Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden wordt een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd door een archeologisch en/of opgravingsbevoegde instantie op basis van een vooraf aan de gemeente overgelegd plan van aanpak.
6. De bevindingen van het veldonderzoek dienen binnen vier weken na afronding van het veldwerk en minimaal 2 weken voor de start van bouwwerkzaamheden schriftelijk aan de gemeente ter beoordeling worden voorgelegd.
7. Uiterlijk 3 weken voor aanvang van de betreffende werkzaamheden dient u tekeningen ter goedkeuring in van de hekwerken en bijbehorende toegangspoorten. De maximale hoogte zal 2 meter

bedragen. Er kan pas gestart worden met uitvoering hiervan na goedkeuring.

8. Aardgastransportleiding:
 1. Minimaal drie werkdagen voor de uitvoering van de werkzaamheden dient door de aannemer/Grondroerder een GRAAFMELDING (www.kadaster.nl/klic) gedaan te worden, waarna door de Grondroerder een afspraak gemaakt dient te worden om de hoge druk aardgastransportleiding te markeren met piketten of borden en/of toezicht te houden. Meldkamer Deventer 0570 – 696 494.
 2. De geplaatste piketten dienen tijdens de uitvoering van de werkzaamheden gehandhaafd en zichtbaar te blijven. Voor het herplaatsen van eventueel verdwenen piketten of borden dient u contact op te nemen met onze toezichthouder. Deze zal de hoge druk aardgastransportleiding dan opnieuw markeren.
 3. Voor de technische voorwaarden omtrent deze hoge druk aardgastransportleidingen in uw ontwerp/uitvoeringsfase verwijzen wij naar de site van de VELIN.
<http://www.velin.nl/images/Graafvoorwaarden.pdf>.
9. Net als de start van de uitvoering, meldt u ook het gereed zijn van de in deze vergunning benoemde activiteiten. Ingebruikname kan pas na eindcontrole en goedkeuring door de toezichthouder.
10. Het zonnepark dient onderhouden te worden overeenkomstig het onderhoudsplan. Dit onderhoudsplan maakt onderdeel uit van dit besluit.
11. Het zonnepark mag, nadat deze in gebruik genomen is, voor de duur van maximaal 25 jaar geëxploiteerd worden. Uiterlijk binnen 3 maanden nadat deze termijn verstreken is, of eerder indien de vergunninghouder dat wenselijk vindt, dient het terrein weer in de oorspronkelijke staat teruggebracht te worden. Met de oorspronkelijke staat wordt bedoeld de staat van het terrein op het moment dat de vergunning is verleend. Hierbij gaat het onder andere om: het verwijderen van de zonnepanelen, de constructieve elementen, de ondergrondse en bovengrondse infrastructuur, hekwerk, bebouwing, verhardingen en de tijdelijke landschapselementen zoals zichtwallen en beplantingsstroken.

Inwerkingtreding

De vergunning treedt in werking met ingang van de dag na afloop van beroepstermijn (artikel 6.1, lid 2 Wabo). Indien een verzoek om voorlopige voorziening is gedaan, treedt de vergunning niet in werking totdat op dit verzoek is beslist.

Kosten voor behandelen aanvraag

Op grond van de Legesverordening 2018 worden leges in rekening gebracht voor het behandelen van een aanvraag om omgevingsvergunning. Voor de activiteit bouwen worden de leges bepaald door middel van de grote van het zonnepark. In dit geval is de omvang van het project circa 32 ha.

- 2.3.1.1 Omgevingsvergunning betrekking bouwactiviteit artikel 2.1 eerste lid € 65.000,-
- 2.3.3 C Artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van Wabo (buitenplanse afwijking) € 4.920,15

In totaal bent u een bedrag verschuldigd van € 69.920,15. Binnenkort ontvangt u rekening voor de betaling van dit bedrag.

Basisadministratie

In kader van de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG) wordt de volgende verblijfsfunctie geregistreerd:

- Overige gebruiksfunctie.

Vragen

Heeft u nog vragen over deze brief? Dan kunt u contact opnemen met Geu Reijne. Wij verzoeken u bij correspondentie altijd het kenmerk van deze brief te vermelden.

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders,
en namens de Heffingsambtenaar,

Bas Halman
Afdelingshoofd

Niet eens met het besluit

Bent u het niet eens met het besluit? Dan kunt u een beroepschrift indienen bij de rechtbank. Dat doet u binnen zes weken na de dag van publicatie van dit besluit. Het Postadres is: Rechtbank Noord-Nederland, afdeling bestuursrecht, Postbus 150, 9700 AD Groningen.

In het beroepschrift vermeldt u:

- uw naam en adres;
- de datum;
- een omschrijving van het besluit waartegen u bezwaar maakt;
- waarom u het niet met het besluit eens bent;
- uw handtekening.

Voorlopige voorziening

Diende u een beroepschrift in? En vindt u dat uw belangen zo dringend zijn dat u het besluit daarop niet kunt afwachten? Dan kunt u de rechtbank vragen een voorlopige voorziening te treffen. Stuur uw verzoek naar: de voorzieningenrechter van de Rechtbank Noord-Nederland, Afdeling bestuursrecht, Postbus 150, 9700 AD Groningen. Zorgt u ervoor dat u een kopie van uw beroepschrift meestuurt. Houdt u er rekening mee dat u zowel voor een beroepschrift als voor een verzoek om een voorlopige voorziening griffiekosten moet betalen.

U kunt ook digitaal een beroepschrift of verzoekschrift indienen bij genoemde rechtbank. Voor meer informatie kunt u terecht op <http://loket.rechtspraak.nl/bestuursrecht>. Daarvoor moet u wel beschikken over een elektronische handtekening (DigiD). Kijk op de genoemde site voor de precieze voorwaarden.

Leges

Bent u het niet eens met de legeskosten? Dan kunt u een bezwaarschrift indienen binnen zes weken na bekendmaking van het besluit. Dat doet u per e-mail (info@hoogeveendewolden.nl) of schriftelijk. Stuur uw bezwaarschrift naar: Gemeente Hoogeveen, Postbus 20000, 7900 PA Hoogeveen.

Bijlage 2A

JH

STATUTENWIJZIGING

Op zeven oktober tweeduizend vijftien _____
verschenen voor mij, mr. Bouwe Krijgsheld, notaris te Assen: _____
1. de heer Jacob Leendert Gunter, wonende te Groningen, Van Royenlaan 1 --
(postcode 9721 EJ), geboren te Emmen op zestien december _____
negentienhonderd vijftig, legitimatie: paspoort nummer NV74JF4F4, afgegeven
te Tynaarlo op acht augustus tweeduizend twaalf, _____
2. mevrouw Andriesje van der Veer, wonende te De Punt, Groningerstraat 103 --
(postcode 9493 TC), geboren te Norg op negentien maart negentienhonderd -
zes en veertig, legitimatie: paspoort nummer NT1157JC7, afgegeven te _____
Tynaarlo op elf januari tweeduizend twaalf, _____

ten deze handelende in hun hoedanigheid van respectievelijk voorzitter en _____
secretaris van de stichting: **Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe**, _____
gevestigd te Assen, feitelijk adres: Hertenkamp 6, 9401 HL Assen, _____
welke stichting is ingeschreven in het handelsregister onder nummer 41018499 en
als zodanig deze stichting overeenkomstig het bepaalde in artikel 13 van haar _____
statuten rechtsgeldig vertegenwoordigende; _____

De comparanten, handelend als gemeld, verklaarden: _____
- dat het bestuur van gemelde stichting overeenkomstig het bepaalde in artikel 24
der statuten in haar bestuursvergadering gehouden op vierentwintig juni _____
tweeduizend vijftien heeft besloten de statuten van de stichting te wijzigen; _____
- dat de algemene vergadering van de aangesloten organisaties haar goedkeuring
heeft verleend aan het voornemen de statuten van de stichting te wijzigen; _____
- dat van gemeld besluit en gemelde goedkeuring blijkt uit een aan deze akte te _____
hechten kopieën van de notulen van die vergaderingen; _____
- dat ter uitvoering van gemeld besluit de statuten van de stichting geheel worden
gewijzigd en voor het vervolg luiden als volgt: _____

Naam, zetel, duur _____

Artikel 1 _____

1. De stichting draagt de naam: **Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe**. -
2. De stichting heeft haar zetel in Assen. _____
3. De stichting is opgericht voor onbepaalde tijd. _____

Doel _____

Artikel 2 _____

De stichting heeft ten doel het behoud en de verbetering van de kwaliteit van de --
natuur, het milieu en het landschap en het bevorderen van duurzame ontwikkeling
in het bijzonder in de provincie Drenthe, alles in de meest ruime zin. _____

Werkwijze en vermogen _____

Artikel 3 _____

De stichting tracht haar doel te bereiken door: _____

- a. de beïnvloeding van het beleid op het gebied van natuurbehoud, _____
landschapsbescherming en milieubeheer in het bijzonder in Drenthe, zowel --
door het stimuleren van dat beleid, door het uitdragen van denkbeelden en het
signaleren van knelpunten, als door het behartigen van belangen met _____
betrekking tot genoemde gebieden in en buiten rechte, onder meer in _____

- inspraak- en besluitvormings- en juridische procedures op lokaal, regionaal, – nationaal en internationaal niveau; _____
- b. het overdragen van de expertise van de stichting aan lokale en regionale – groepen en personen teneinde die groepen en personen in staat te stellen op hun beurt het gemeentelijk of regionaal beleid aldus te beïnvloeden; _____
 - c. als eerste aanspreekpunt te fungeren voor inwoners, overheden of – instellingen, die zich met een vraag op het gebied van natuur en milieu – geconfronteerd zien; _____
 - d. de bevordering van voorlichting en educatie op het beleidsterrein van de – stichting; _____
 - e. alle andere wettige middelen. _____

Artikel 4 _____

Het vermogen van de stichting wordt gevormd door: _____

- a. het stichtingskapitaal; _____
- b. erfstellingen, legaten en giften; _____
- c. renten en opbrengsten van geldinzamelingen; _____
- d. donaties en contributies; _____
- e. Inkomsten uit hoofde van verleende diensten; _____
- f. subsidies en _____
- g. alle andere wettige inkomsten. _____

Organen _____

Artikel 5 _____

De stichting kent de volgende organen: _____

1. Bestuur (hierna te noemen directie); _____
2. Raad van Toezicht (hierna te noemen Stichtingsraad). _____

Directie _____

Taken en bevoegdheden directie _____

Artikel 6 _____

1. De directie is belast met het bestuur van de stichting en heeft de – eindverantwoordelijkheid voor de (dagelijkse) leiding en de uitvoering van haar programma's en activiteiten. _____
2. De directie is verantwoordelijk voor de financiële positie van de stichting en – haar resultaten. _____
3. De directie stelt een meerjarenbeleidsplan en meerjarenraming op. _____
4. Aan de directie komen – onverminderd de in deze statuten opgenomen – inperkingen – alle bevoegdheden toe voor zover die niet aan de Stichtingsraad zijn toegekend. _____
5. In een door de Stichtingsraad op te stellen directiestatuut worden de – bevoegdheden en de verplichtingen van de directie ten opzichte van de – Stichtingsraad gedefinieerd. _____
6. De directie verschaft de Stichtingsraad gevraagd en ongevraagd tijdig alle – informatie die hij nodig heeft om zijn taak optimaal te kunnen vervullen. _____

Artikel 7 _____

Aan de goedkeuring van de Stichtingsraad zijn, onverminderd het elders in de – statuten bepaalde, onderworpen de besluiten van de directie over: _____

23

- a. het sluiten van overeenkomsten waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijk mede-schuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot ----- zekerheidsstelling voor een schuld van een derde verbindt; -----
- b. de duurzame rechtstreekse of middellijke samenwerking met andere ----- rechtspersonen, alsmede de verbreking van zodanige samenwerking indien -- deze samenwerking of verbreking van betekenis is; -----
- c. het benutten van geldmiddelen van de stichting voor bijzondere doelen, die -- niet in een goedgekeurd activiteitenplan of begroting zijn voorzien; -----
- d. de aanvraag van faillissement of surseance van betaling van de stichting; -----
- e. het wijzigen van bankrelaties van de stichting en het aangaan van ----- geldleningen boven een door de Stichtingsraad bepaalde limiet, daaronder niet begrepen het gebruik maken van een reeds lopende kredietfaciliteit; -----
- f. het voeren van processen (voor zover niet zijnde incasso-processen, ----- processen in kort geding / voorlopige voorzieningen, bezwaren of beroep of -- subsidies, juridische procedures inzake planologische en bestuursrechtelijke - procedures en huurovereenkomsten) waarbij de stichting is betrokken; -----
- g. het toekennen, wijzigen of intrekken van een procuratie; -----
- h. verwerving en vervreemding van registergoederen; -----
- i. het oprichten van een nieuwe rechtspersoon of het fuseren van de stichting -- met een andere rechtspersoon; -----
- j. de beëindiging van de dienstbetrekking van meer dan één werknemer ----- tegelijkertijd of in een kort tijdsbestek. -----
- k. alle andere duidelijk omschreven en aan de directie bekend gemaakte ----- directiebesluiten ten aanzien waarvan de Stichtingsraad heeft besloten dat ---- deze aan goedkeuring van de Stichtingsraad onderworpen zijn. -----

Artikel 8 -----

De directie is bevoegd personen in gehele of gedeeltelijke dienst van de stichting - te benoemen, schorsen of te ontslaan dan wel ontslag te verlenen. Het personeel wordt aangesteld op arbeidsovereenkomst. -----

Artikel 9 -----

Uiterlijk voor de aanvang van het boekjaar legt de directie jaarlijks aan de ----- Stichtingsraad ter goedkeuring het jaarwerkplan en de bijbehorende begroting voor het komende boekjaar voor. Integraal onderdeel is de vaststelling van het budget - voor dat boekjaar. -----

Artikel 10 -----

1. Binnen zes maanden na afloop van het boekjaar dient de directie de ----- jaarrekening en het jaarverslag ter goedkeuring aan de Stichtingsraad voor te leggen. -----
2. De directie legt bij de jaarrekening de verklaring van de accountant houdende de bevindingen en de door de accountant opgestelde managementletter aan - de Stichtingsraad over. -----

Samenstelling directie -----

Artikel 11 -----

1. De directie bestaat uit een door de Stichtingsraad te bepalen aantal leden, -- doch minimaal één lid. -----
Elk lid van de directie heeft één stem. -----

2. De onderlinge taakverdeling tussen de leden van de directie wordt geregeld bij reglement, dat de goedkeuring behoeft van de Stichtingsraad. -----
3. Leden van de directie mogen niet zijn bestuurder, oprichter, aandeelhouder, -- toezichthouder of werknemer van een entiteit waarmee de stichting op ----- structurele wijze op geld waardeerbare rechtshandelingen verricht. ----- Met een entiteit zoals bedoeld in dit lid wordt gelijkgesteld een rechtspersoon - of entiteit die statutair -- direct of indirect -- met de stichting is verbonden. -----
4. Niet meer dan een derde van het aantal leden van de directie mag bestaan uit bestuurders, oprichters, aandeelhouders, toezichthouders of werknemers van een entiteit of daaraan statutair -direct of indirect- verbonden entiteit waaraan de stichting conform haar statutaire doelstelling de door haar ingezamelde -- gelden middellijk of onmiddellijk geheel of gedeeltelijk afstaat. ----- Deze directieleden mogen - buiten vertegenwoordiging door deelname aan -- handelingen van de directie - de stichting niet vertegenwoordigen. -----
5. Het hierboven sub 3 en 4 bepaalde geldt niet: -----
 - a. indien en voor zover ten aanzien van de stichting en de bedoelde entiteit - sprake is van consolidatie zoals bedoeld in de Richtlijn 650 ----- Fondsenwervende instellingen. -----
 - b. indien het directielid bestuurder, oprichter, aandeelhouder, toezichthouder of werknemer is bij de ontvangende entiteit als bedoeld in artikel 11 lid 4 - en is benoemd door of met instemming van de Stichtingsraad. -----
6. Binnen de directie mogen geen nauwe familie- of vergelijkbare relaties ----- bestaan. -----
7. Elk lid van de directie doet aan de voorzitter van de Stichtingsraad opgave van al zijn nevenfuncties, waaronder -- maar niet beperkt tot -- bestuursfuncties, -- commissariaten en adviseurschappen. Ook wordt er opgave gedaan of er ----- zakelijke banden bestaan tussen de stichting en een andere rechtspersoon of onderneming waarbij de directie -- direct of indirect -- is betrokken. -----
8. Indien de directie bestaat uit meer dan één persoon dan vergadert de directie met regelmatige tussenpozen tenminste viermaal per jaar en voorts zo dikwijls de voorzitter of meer dan één directielid dit nodig oordelen. Voor het nemen -- van rechtsgeldige besluiten is vereist dat meer dan de helft van het aantal ----- directieleden persoonlijk deelneemt aan de vergadering. Ieder directielid heeft één stem. -----

Benoeming en einde lidmaatschap directie -----

Artikel 12 -----

1. De leden van de directie worden benoemd door de Stichtingsraad voor ----- onbepaalde tijd of voor bepaalde tijd, in welk geval de duur van de benoeming bij het benoemingsbesluit wordt vastgesteld. -----
2. Indien de directie bestaat uit twee of meer personen, wordt de voorzitter van -- de directie in functie benoemd. -----
3. Het lidmaatschap van de directie eindigt: -----
 - a. door opzegging door het lid, met inachtneming van een termijn van drie -- maanden, welke termijn in overleg met de Stichtingsraad kan worden ----- verkort; -----
 - b. bij benoeming voor bepaalde tijd, door het verstrijken hiervan, indien geen herbenoeming plaats heeft; -----

76

- c. bij pensionering;-----
- d. door overlijden van het lid;-----
- e. door ontslag zoals nader bepaald in artikel 13 van deze statuten. -----

Ontslag en schorsing leden directie -----

Artikel 13 -----

1. Een lid van de directie kan door de Stichtingsraad worden geschorst of ontslagen: -----
 - a. indien het lid van de directie niet naar behoren functioneert; -----
 - b. indien zich een onverenigbaarheid voordoet zoals bedoeld in artikel 10 van deze statuten; -----
 - c. indien zich naar het oordeel van de Stichtingsraad een andere onverenigbaarheid van hoedanigheden voordoet en het desbetreffende lid van de directie na daartoe te zijn gemaand, hierin geen verandering heeft gebracht; -----
 - d. en voorts in alle gevallen wegens gedragingen waardoor de goede naam of de belangen van de stichting worden geschaad. -----

Stichtingsraad -----

Taken en bevoegdheden Stichtingsraad -----

Artikel 14 -----

1. De Stichtingsraad heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in de stichting. De Stichtingsraad heeft eveneens tot taak gevraagde en ongevraagde advisering van de directie op het gevoerde en te voeren beleid. Tot de bevoegdheden van de Stichtingsraad behoren in ieder geval: -----
 - a. het goedkeuren en wijzigen van het beleid van de stichting; -----
 - b. het goedkeuren van het meerjarenbeleidsplan en de financiële meerjarenraming; -----
 - c. het goedkeuren van de jaarrekening, de begroting en het jaarwerkplan; -----
 - d. de benoeming, de schorsing en het ontslag van de leden van de directie -
 - e. het benoemen en ontslaan van de externe accountant; -----
 - f. het vaststellen van het arbeidsvoorwaardenbeleid voor de medewerkers - van de stichting; -----
 - g. het wijzigen van de statuten. -----
2. De Stichtingsraad is voorts belast met de taken en bevoegdheden die hem bij deze statuten zijn toegekend. -----
3. De Stichtingsraad benoemt en ontslaat leden van de directie en stelt hun bezoldiging en verdere arbeidsvoorwaarden vast. -----
4. De Stichtingsraad beoordeelt het functioneren van de directie. Daartoe voert (een delegatie uit het midden van) de Stichtingsraad jaarlijks een functioneringsgesprek met elk van de directieleden. -----
5. De uitwerking van taken, bevoegdheden samenstelling, werkwijzen en al het overige dat van belang is voor het functioneren van de Stichtingsraad geschiedt bij reglement. -----
6. Ingeval van een of meer vacatures in de Stichtingsraad behoudt de Stichtingsraad zijn bevoegdheden. -----

Samenstelling Stichtingsraad en zittingsduur -----

Artikel 15 -----

1. De Stichtingsraad bestaat uit een oneven aantal van tenminste vijf en ten hoogste elf natuurlijke personen. Het aantal leden van de Stichtingsraad wordt vastgesteld door de Stichtingsraad, zulks met inachtneming van het hierna bepaalde.
2. Leden van de Stichtingsraad worden door de Stichtingsraad benoemd. De Stichtingsraad voorziet zelf in zijn vacatures.
3. De leden worden als volgt benoemd:
 - a. twee op voordracht van de in artikel 21 omschreven aangesloten organisaties, mits het totaal aantal leden van de Stichtingsraad na de benoeming groter is dan of gelijk aan zes leden. Indien het aantal leden van de Stichtingsraad na de benoeming lager zal zijn dan zes, dan zal het aantal leden dat op voordracht van de in artikel 21 omschreven aangesloten organisaties wordt benoemd, worden beperkt tot één. Indien die organisaties na het ontstaan van de betreffende vacature(s) – binnen een door de Stichtingsraad gestelde termijn – geen gebruik maken van hun recht tot voordracht, voorziet de Stichtingsraad zelf in die vacature(s);
 - b. de overigen, waaronder de voorzitter, door de Stichtingsraad.
4. Leden van de Stichtingsraad zijn geen verantwoording schuldig aan de organen of personen die hen hebben benoemd of voorgedragen. Zij handelen zonder last of ruggenspraak.
5. Leden van de Stichtingsraad treden periodiek af volgens een rooster van aftreden en hebben zitting gedurende een periode van vier jaren. Aftredende leden zijn tweemaal opnieuw benoembaar.
6. Bij reglement zal een profielschets van de leden van de Stichtingsraad worden vastgesteld. In die profielschets zal worden opgenomen dat de leden van de Stichtingsraad zich bereid moeten verklaren zich in te zetten voor het goed functioneren van de organisatie.
7. De Stichtingsraad kiest uit zijn midden een voorzitter en een vice-voorzitter.
8. De Stichtingsraad benoemt, al dan niet uit zijn midden, een secretaris van de Stichtingsraad en treft een regeling voor diens vervanging.
9. De Stichtingsraad stelt uit zijn midden een financiële auditcommissie samen en stelt voorts zodanige commissies in als hij nodig acht met het oog op de vervulling van zijn taak.
10. De financiële auditcommissie is, onder verantwoordelijkheid van de Stichtingsraad, belast met het houden van het toezicht op de financiële gang van zaken binnen de stichting in het algemeen en voorts met de toetsing van de werking van de administratieve organisatie en interne controle, in het bijzonder de betalingsorganisatie.
11. De samenstelling en werkwijze van de financiële auditcommissie wordt nader geregeld in een reglement dat door de Stichtingsraad wordt vastgesteld, gewijzigd en aangevuld.

Artikel 16

1. Binnen de Stichtingsraad mogen geen nauwe familie- of vergelijkbare relaties bestaan.

27

2. De leden van de Stichtingsraad mogen niet zijn bestuurder, oprichter, _____ aandeelhouder, toezichthouder of werknemer van een entiteit waarmee de _____ stichting op structurele wijze op geld waardeerbare rechtshandelingen verricht. Met een entiteit zoals bedoeld in dit lid wordt gelijkgesteld een rechtspersoon - of entiteit die statutair direct of indirect, met de stichting is verbonden. _____
3. Niet meer dan een derde van het aantal leden van de Stichtingsraad mag _____ bestaan uit bestuurders, oprichters, aandeelhouders, toezichthouders of _____ werknemers van een entiteit of daaraan statutair -direct of indirect- verbonden entiteit waaraan de stichting conform haar statutaire doelstelling gelden afstaat (ontvangende entiteit) met dien verstande dat: _____
 - a. de invloed van een ontvangende entiteit op de benoeming en voordracht - tot benoeming van leden van de Stichtingsraad is toegestaan tot ten _____ hoogste een/derde van het aantal leden; _____
 - b. niet meer dan een derde van het aantal leden van de Stichtingsraad mag bestaan uit de onder sub 2 van dit artikel genoemde personen. _____
4. Het lidmaatschap van de Stichtingsraad is onverenigbaar met de functie van - lid van de directie of werknemer van de stichting. Binnen de Stichtingsraad en de leden van de directie mogen geen nauwe familie- of vergelijkbare relaties - bestaan. _____
5. De leden van de Stichtingsraad doen aan de directie en aan de Stichtingsraad opgave van al hun nevenfuncties, waaronder - maar niet beperkt tot - _____ bestuursfuncties, commissariaten en adviseurschappen. _____

Einde lidmaatschap Stichtingsraad _____

Artikel 17 _____

Het lidmaatschap van de Stichtingsraad eindigt: _____

1. door aftreden conform artikel 15 lid 5; _____
2. door overlijden; _____
3. bij verlies van het vrije beheer over het vermogen; _____
4. bij schriftelijke ontslagneming; _____
5. door ontslag, verleend door de Stichtingsraad bij een besluit ten aanzien _____ waarvan door alle leden van de Stichtingsraad, met uitzondering van de _____ betrokkene zelf, stem is uitgebracht, alsmede; _____
6. bij ontslag op grond van artikel 298 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. _____

Vergoedingen leden Stichtingsraad _____

Artikel 18 _____

De leden van de Stichtingsraad ontvangen als zodanig geen bezoldiging, middellijk noch onmiddellijk. Een redelijke vergoeding voor de door hen ten behoeve van de stichting gemaakte kosten en door hen verrichte werkzaamheden wordt niet als --- bezoldiging aangemerkt. Deze vergoedingen worden in de jaarrekening zichtbaar gemaakt en nader toegelicht. _____

Vergaderingen Stichtingsraad _____

Artikel 19 _____

1. De Stichtingsraad vergadert met regelmatige tussenpozen tenminste vier maal per jaar en voorts zo dikwijls als de voorzitter of drie van de overige leden dit - nodig oordelen. _____

2. Vergaderingen van de Stichtingsraad dienen eveneens te worden gehouden als de directie of een lid van de directie, dit schriftelijk, onder opgaaf van te behandelen onderwerpen, aan de Stichtingsraad verzoekt.
3. Om rechtsgeldige besluiten te kunnen nemen, is vereist dat meer dan de helft van het aantal in functie zijnde leden van de Stichtingsraad aanwezig is. Ieder lid van de Stichtingsraad heeft één stem.
4. De Stichtingsraad stelt in een reglement regels vast over de besluitvorming en werkwijze van de Stichtingsraad, in aanvulling op hetgeen daarover in deze statuten is bepaald.

Voorkomen belangenverstremgeling

Artikel 20

1. In het geval dat zich een verstremgeling van belangen voordoet ten aanzien van een lid van de Stichtingsraad dient het betreffende lid dit te melden aan de Stichtingsraad. In het geval dat zich een verstremgeling van belangen voordoet ten aanzien van een lid van de directie dient het betreffende lid dit te melden aan de Stichtingsraad en aan de directie indien deze uit meer dan één persoon bestaat. Voor zowel leden van de Stichtingsraad als van de directie geldt dat het desbetreffende lid zich voorts van de beraadslaging en besluitvorming ter zake dient te onthouden. De aanwezigheid van het desbetreffende lid telt niet mee ter bepaling of het vereiste quorum voor besluitvorming is behaald.
2. Indien zich een verstremgeling van belangen voordoet tussen de stichting en een of meer leden van de Stichtingsraad en/of de directie kan de instelling slechts worden vertegenwoordigd indien en voor zover de statuten van de stichting hierin voorzien. De bevoegdheid tot vertegenwoordiging mag niet worden toegekend aan degenen ten aanzien van wie de verstremgeling van belangen zich voordoet.
3. Een verstremgeling van belangen doet zich onder andere voor indien sprake is van het verrichten van op geld waardeerbare rechtshandelingen tussen de stichting en:
 - a. een lid van de directie, een lid van de Stichtingsraad of een medewerker van de stichting;
 - b. personen die een nauwe familie- of vergelijkbare relatie hebben met een lid van de directie, een lid van de Stichtingsraad of een medewerker van de stichting;
 - c. rechtspersonen, waarvan de hierboven onder a en b genoemde personen bestuurslid, toezichthouder of aandeelhouder zijn.

Aangesloten organisaties

Artikel 21

1. Elke al dan niet rechtspersoonlijkheid bezittende, niet tot de overheid behorende organisatie, zonder winstoogmerk, die op het werkterrein behoud en de verbetering van de kwaliteit van de natuur, het milieu en het landschap en het bevorderen van duurzame ontwikkeling, alles in de meest ruime zin actief is, het beleid van de stichting onderschrijft, en geen activiteiten uitvoert die daarmee strijdig zijn, kan verzoeken bij de stichting te worden aangesloten.

29

2. De Stichtingsraad beslist omtrent het al dan niet toelaten van de betreffende organisatie. Een afwijzende beslissing zal met redenen omkleed aan de betreffende organisatie schriftelijk worden meegedeeld.
3. De procedure van aanmelding en toelating als aangesloten organisatie alsmede beëindiging van die hoedanigheid wordt bij reglement vastgesteld.
4. De aangesloten organisaties hebben het recht over alles informatie te vragen en wensen kenbaar te maken en om leden voor te dragen voor benoeming in de Stichtingsraad.

Vergadering van aangesloten organisaties

Artikel 22

1. Jaarlijks binnen zes maanden na afloop van een boekjaar organiseert de Stichtingsraad een vergadering waarvoor alle aangesloten organisaties worden uitgenodigd en waarin in elk geval aan de orde komt het jaarverslag en de jaarrekening over het afgelopen jaar.
2. Deze vergadering van aangesloten organisaties wordt geleid door de voorzitter van de Stichtingsraad. Bij diens afwezigheid wijst de vergadering zelf haar voorzitter aan. Van het verhandelde in de vergadering worden notulen opgemaakt door degene die door de voorzitter daartoe wordt aangezocht. De notulen worden als concept voor commentaar naar deelnemers gezonden en door de Stichtingsraad vastgesteld.

Begunstigers

Artikel 23

Elke (niet-)aangesloten organisatie alsmede elke natuurlijke persoon kan als begunstiger (donateur) tot de stichting toetreden. Begunstiger van de stichting is hij, die door een bijdrage ineens of door een periodieke bijdrage het werk van de stichting steunt. De directie is bevoegd een aanmelding als begunstiger (donateur) te weigeren.

Vertegenwoordiging

Artikel 24

1. De stichting wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door de directie.
2. Indien de directie bestaat uit meer dan één persoon, dan is een directielid slechts tezamen met één of meer andere directieleden bevoegd tot vertegenwoordiging van de stichting.
3. Indien er sprake is van verstrengeling van belangen of van een tegenstrijdig belang tussen de stichting en één of meer leden van de directie, wordt de stichting vertegenwoordigd door de Stichtingsraad of door twee gezamenlijk handelende leden van de Stichtingsraad.
4. De directie kan volmacht verlenen aan een werknemer van de stichting en ook aan derden om de stichting binnen de grenzen van de volmacht te vertegenwoordigen.

Boekjaar Jaarstukken

Artikel 25

1. Het boekjaar valt samen met het kalenderjaar.
2. De financiële administratie wordt ingericht overeenkomstig de door de Stichtingsraad vast te stellen richtlijnen en voorwaarden.
3. De Stichtingsraad wijst jaarlijks een externe, wettelijk gekwalificeerde, accountant aan ter controle van de door de directie op te stellen jaarrekening.

4. De directie stelt na vaststelling van de jaarstukken een verslag vast inzake het beleid en de financiële situatie. Het verslag wordt voor alle betrokkenen op een door het de Stichtingsraad te bepalen wijze openbaar gemaakt. Alle ----- beleidsstukken welke de stichting in het kader van haar subsidiëring over moet leggen aan de subsidiërende overheidsinstanties zijn ten kantore van de ----- stichting voor een ieder ter inzage. -----

Openbaarheid, statutenwijziging en ontbinding -----

Openbaarheid -----

Artikel 26 -----

De vergaderingen van de Stichtingsraad zijn openbaar en voor alle ----- belangstellenden toegankelijk, tenzij de voorzitter voor aanvang van de ----- vergadering anders beslist. -----

Wijziging van de statuten en ontbinding -----

Artikel 27 -----

1. De Stichtingsraad is – al dan niet op aanbeveling van de directie – bevoegd de statuten te wijzigen. -----
2. Een besluit tot wijziging van de statuten kan slechts worden genomen in een - vergadering van de Stichtingsraad met een meerderheid van tenminste ----- twee/derde van het aantal leden. -----
3. Als het initiatief tot de voorgenomen statutenwijziging niet van de directie ----- afkomstig is, dient de directie om advies te worden gevraagd. -----
4. Een wijziging van statuten is eerst van kracht nadat deze is geconstateerd bij notariële akte. -----
5. Als de statutenwijziging direct betrekking heeft op de positie van de ----- aangesloten organisaties, dan zullen zij daarover vooraf in kennis worden ----- gesteld. -----

Artikel 28 -----

1. De Stichtingsraad is bevoegd de stichting te ontbinden. Op het daartoe te ----- nemen besluit is toepasselijk hetgeen in het vorige artikel van deze statuten is bepaald aangaande een besluit tot statutenwijziging. -----
2. De stichting blijft na haar ontbinding voortbestaan, voor zover dit tot ----- vereffening van haar vermogen nodig is. -----
3. Tenzij bij het besluit tot ontbinding anders is bepaald, geschiedt de vereffening door de Stichtingsraad. -----
4. Gedurende de vereffening blijven de bepalingen van deze statuten zoveel ----- mogelijk van kracht. -----
5. Een eventueel batig saldo na liquidatie en vereffening van de stichting dient -- krachtens haar statuten te worden besteed overeenkomstig haar doel, dan wel dient te worden overgedragen aan een andere door de Inspecteur Registratie en Successie als algemeen nut beogend erkende instelling, met een ----- soortgelijke doelstelling. -----
In geval van een juridische fusie of splitsing van de stichting moet uit haar ----- statuten blijken dat het vermogen dat de stichting bij de fusie of splitsing geeft alsmede de vruchten daarvan, slechts met toestemming van de rechter anders mogen worden besteed dan vóór de fusie of splitsing was voorgeschreven. -----

Artikel 29 -----

2/11

In verband met de voorwaarden die gesteld worden om aangemerkt te kunnen worden als een instelling als is bedoeld in artikel 24 lid 4 van de Successiewet 1956, kan eerst na verkregen schriftelijke toestemming van de Inspecteur der Registratie en Successie te 's-Hertogenbosch worden overgegaan tot besteding van een eventueel liquidatiesaldo.

Slotbepalingen

Artikel 30

De Stichtingsraad regelt bij reglement alles wat voor de juiste uitvoering van deze statuten nodig wordt geacht. Deze reglementen mogen geen met de statuten strijdige bepalingen bevatten

Artikel 31

In alle gevallen waarin zowel de wet, deze statuten of reglementen niet voorzien, - alsmede in die gevallen waarin onderdelen van deze statuten verschillend kunnen worden geïnterpreteerd, beslist de Stichtingsraad. Op deze beslissingen is het bepaalde in artikel 30 van deze statuten van toepassing.

Slot akte

Waarvan akte is verleden te Assen op de datum als in het hoofd dezer akte gemeld.

De comparanten zijn mij, notaris, bekend. De zakelijke inhoud van de akte is aan hen opgegeven en toegelicht. De comparanten hebben verklaard op volledige voorlezing van de akte geen prijs te stellen, van de inhoud daarvan te hebben kennisgenomen en in te stemmen met beperkte voorlezing en de inhoud van de akte. Deze akte is beperkt voorgelezen en onmiddellijk daarna ondertekend, eerst door de comparanten en vervolgens door mij, notaris.

(Volgt ondertekening)

UITGEGEVEN VOOR AFSCHRIFT:

Bijlage 2B

STATUTENWIJZIGING

Blad 1

Heden, zestien september tweeduizend acht, verscheen voor mij, Mr. Erwin Akkerman, notaris te Zuidlaren: _____

mevrouw Klazina Johanna Meijering-van der Veen, kantooradres 9471 GR Zuidlaren, Stationsweg 30, geboren te Dalen op vijftien januari negentienhonderd drieënzeventig, ten deze handelende als schriftelijk gevolmachtigde van: _____

1. mevrouw Alida van Houten, wonende te 9515 AT Gasselternijveenschemond, Vrijdomstreekje 33, geboren te 's-Gravenhage op vijf januari negentienhonderd achtenveertig, thans ongehuwd;
2. de heer Albert Hendrik Bruins Slot, wonende te 7961 LB Ruinerwold, Boerpad 15, geboren te Zwolle op negen april negentienhonderd vijfenvijftig, gehuwd;
3. de heer Dick Hoorn, wonende te 7861 AX Oosterhesselen, De Hulderts 23, geboren te Zaandam op zestien november negentienhonderd negenenveertig, gehuwd,

bij het verlenen van deze volmacht handelende in hun hoedanigheid van respectievelijk voorzitter, secretaris en penningmeester van de statutair te Assen (feitelijk adres: Kloosterstraat 5, 9401 KD Assen, postadres: Postbus 83, 9400 AB Assen) gevestigde stichting **STICHTING HET DRENTSE LANDSCHAP**, ingeschreven in het handelsregister beheerd door de Kamer van Koophandel voor Noord-Nederland sedert elf juni negentienhonderd vierendertig onder nummer 41017316, en als zodanig deze stichting rechtsgeldig vertegenwoordigend. _____

RELEVANTE GEGEVENS VAN DEZE STICHTING.

De stichting is opgericht bij akte, op elf juni negentienhonderd vierendertig. _____

De inschrijving in het handelsregister gehouden bij de Kamer van Koophandel voor Noord-Nederland is 41017316. _____

De statuten van de stichting zijn laatstelijk gewijzigd: _____

- middels een akte van statutenwijziging inhoudende een fusie, op tien april tweeduizend zeven verleden voor mr. Erwin Akkerman, notaris te Zuidlaren. -

VOORNEMEN WIJZIGING STATUTEN VAN DE STICHTING.

In een vergadering van het algemeen bestuur, gehouden op negentien mei tweeduizend acht, heeft het bestuur een voorstel besproken om de statuten van de stichting te wijzigen. _____

Dit voorstel is aangenomen met een meerderheid van ten minste vier/vijfde van het aantal uitgebrachte stemmen in een vergadering, waarin ten minste drie/vijfde van het totaal aantal bestuursleden aanwezig of vertegenwoordigd waren. _____

Waarmee derhalve is voldaan aan het bepaalde in artikel 12 van de statuten. _____

Een exemplaar van de notulen van deze vergadering is aan deze akte vastgehecht. De tekst ervan wordt geacht daarin te zijn opgenomen en daarmee één geheel uit te maken. _____

VASTSTELLEN BESLUIT TEKST NIEUWE STATUTEN.

De comparant, handelend als gemeld, verklaarde, met inachtneming van het vorenstaande en mede gelet op voormeld exemplaar van de notulen van gemelde vergadering, de statuten van de stichting als volgt te wijzigen: _____

Naam, zetel en duur _____

Artikel 1 _____

1. De stichting draagt de naam: _____
STICHTING HET DRENTSE LANDSCHAP. _____

2. Zij is gevestigd in de gemeente Assen. _____
3. De stichting is opgericht op elf juni negentienhonderd vierendertig. _____
4. De stichting is opgericht voor onbepaalde tijd. _____

Doel _____**Artikel 2** _____

1. De stichting heeft ten doel: _____
 - het bevorderen van het behoud, de ontwikkeling en het scheppen — van hetgeen in natuur en landschap in de provincie Drenthe — waardevol te achten is in natuurwetenschappelijk, geografisch, — structureel, cultuurhistorisch of visueel opzicht; _____
 - alsmede het verwerven, restaureren, onderhouden, beheren en — exploiteren van (rijks)monumenten; _____
 - het geven van voorlichting en het verzorgen van educatie met — betrekking tot vorenstaande doelstelling aan derden om daarmee — de bewustwording, attitudeverandering en gedragsverandering bij — deze derden te bewerkstelligen; _____
 - en voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings — verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste — zin van het woord. _____
2. De stichting tracht haar doel onder meer te bereiken door: _____
 - a. het verwerven, inrichten, beheren en exploiteren van in de provincie — Drenthe gelegen en voor haar doel geschikte registergoederen of het — verkrijgen van een zakelijk recht op zodanige goederen _____
 - b. het instandhouden van het landgoed Lemferdinge te Eelde in de meest — ruime zin van het woord, alsmede het beheren en exploiteren van dat — landgoed als expositieruimte voor kunst en cultuur; _____
 - c.
 1. de instandhouding en zonodig reconstructie van het Drentse esdorp — Orvelte als levend monument van historische landelijke bouwkunst; -
 2. de instandhouding en zonodig verbetering van het natuur- en — landschapsschoon in Orvelte en omgeving; _____
 3. het aankopen en beheren van natuurmonumenten; _____
 4. het aankopen en beheren van uit cultuurhistorisch oogpunt — belangrijke gebouwen en andere registergoederen; _____
 5. het aankopen van oudheidkundige voorwerpen. _____
 - d. het instandhouden en beheren van de registergoederen, die verkregen — zijn van de Stichting Oud-Drenthe; _____
 - e. het bijeenbrengen van gelden, nodig ter bereiking van haar doeleinden; -
 - f. het bevorderen en onderhouden van een goede samenwerking met — personen en/of instellingen, die de doelstelling van de stichting — ondersteunen, _____
 - g. het geven van voorlichting en het verzorgen van educatie op het gebied - van haar doelstelling alsmede het uitgeven van publicaties; _____
 - h. het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn. _____

Organen _____**Artikel 3** _____

De stichting kent de volgende statutaire organen: _____

- a. een Directie; _____
- b. een Raad van Toezicht. _____
- c. een Raad van Advies. _____

Directie**Artikel 4.**

1. **De stichting wordt bestuurd door een Directie, welke kan bestaan uit één persoon.** _____
2. De Directie is verantwoordelijk voor de financiële positie van de stichting en haar resultaten. _____
3. Aan de Directie komen – onverminderd de in deze statuten opgenomen inperkingen - alle bevoegdheden toe voor zover die niet aan de Raad van Toezicht of de Raad van Advies van de stichting zijn toegekend. _____
4. De Directie verschaft de Raad van Toezicht gevraagd en ongevraagd tijdig alle informatie die de Raad van Toezicht nodig heeft om zijn taak optimaal te kunnen vervullen. _____
5. De Directie bestaat uit een door de Raad van Toezicht te bepalen aantal natuurlijke personen. Voor het nemen van besluiten is vereist dat meer dan de helft van het aantal leden van de Directie persoonlijk deelneemt aan de vergadering. Elk lid van de Directie heeft één stem. _____
6. De Directie wordt begeleid door een Financiële Audit Commissie als bedoeld in artikel 11 lid 8 van de statuten bij het opstellen van de begroting, meerjarenbegroting en jaarrekening. _____
7. Binnen de Directie mogen geen familie- of vergelijkbare relaties bestaan. _____
8. De onderlinge taakverdeling tussen de leden van de directie wordt geregeld – bij reglement, dat de goedkeuring behoeft van de Raad van Toezicht. _____
9. Leden van de Directie kunnen – behoudens instemming door de Raad van Toezicht – geen directielid of bestuurslid zijn of het lidmaatschap van een toezichthoudend of adviserend orgaan bekleden van een instelling die een zelfde of een gelijksoortig doel heeft als de stichting. _____
10. Leden van de Directie mogen niet zijn bestuurder, oprichter, aandeelhouder, toezichthouder of werknemer van een entiteit waaraan de stichting de door haar ingezamelde gelden middellijk of onmiddellijk geheel of gedeeltelijk afstaat dan wel een entiteit waarmee de stichting op structurele wijze op geld waardeerbare rechtshandelingen verricht; dit bepaalde geldt niet ten aanzien van een entiteit of daaraan statutair direct of indirect verbonden entiteit waaraan de stichting conform haar statutaire doelstelling gelden afstaat (ontvangende entiteit) met dien verstande dat de invloed van een ontvangende entiteit op de benoeming en voordracht tot benoeming van leden van de Directie van de stichting is toegestaan tot ten hoogste een derde van het aantal leden van de Directie en dat niet meer dan een derde van het aantal leden van de Directie mag bestaan uit de in de eerste zin van dit artikel genoemde personen. _____
11. Het gestelde in lid 10 is niet van toepassing indien sprake is van consolidatie van de jaarrekeningen van de bedoelde instellingen en entiteiten. _____
12. Alle leden van de Directie verstrekken een ondertekende verklaring waarin wordt bevestigd dat het gestelde in lid 10 wordt en zal worden gerespecteerd en uitgevoerd. _____

13. Elk lid van de Directie doet aan de voorzitter van de Directie en aan de Raad van Toezicht opgave van al zijn nevenfuncties, waaronder – maar niet – beperkt tot – bestuursfuncties, commissariaten en adviseurschappen. Tevens wordt er opgave gedaan of er zakelijke banden bestaan tussen de stichting en een andere rechtspersoon of onderneming waarbij een lid van de Directie persoonlijk – direct of indirect – is betrokken.
14. In geval van belet of ontstentenis van alle leden van de Directie wordt de Directie waargenomen door de Raad van Toezicht, onverminderd de bevoegdheid van de Raad van Toezicht één of meer personen met de dagelijkse leiding te belasten.

Directievergaderingen

Artikel 5

1. De Directie vergadert zo dikwijls een lid van de Directie dit wenselijk acht.
2. De leden van de Directie zijn niet bevoegd zich ter vergadering te doen vertegenwoordigen.

Benoeming en einde lidmaatschap Directie

Artikel 6

1. De leden van de Directie worden benoemd door de Raad van Toezicht voor onbepaalde tijd of voor bepaalde tijd, in welk geval de duur van de benoeming bij het benoemingsbesluit wordt vastgesteld. Benoemingen en eventuele herbenoemingen geschieden voor een periode van maximaal vijf (5) jaar. Indien een lid van de Directie een dienstverband heeft met de stichting, kan deze ook voor onbepaalde tijd als bestuurder worden benoemd.
De leden van de Directie ontvangen in die hoedanigheid geen bezoldiging, middellijk noch onmiddellijk. Een redelijke vergoeding voor de leden van de Directie ten behoeve van de stichting gemaakte onkosten en door hen verrichte uitvoerende werkzaamheden alsmede niet bovenmatige vacatiegelden wordt toegestaan. Dit laat onverlet dat leden van de Directie met een dienstverband in de stichting in hun hoedanigheid van werknemer kunnen worden bezoldigd. Deze vergoedingen zullen in de jaarrekening worden zichtbaar gemaakt en nader toegelicht.
2. Indien de Directie bestaat uit twee of meer personen, wordt de voorzitter van de Directie in functie benoemd.
3. Alvorens tot benoeming of herbenoeming van een lid van de Directie over te gaan, stelt de Raad van Toezicht een schets op van het profiel waaraan de te benoemen kandidaat dient te voldoen en beraadt zich over het instellen van een benoemingsadviescommissie. De Raad van Toezicht kan zich bij de werving en selectie van kandidaten doen bijstaan door deskundigen.
4. Het lidmaatschap van de Directie eindigt:
 - a. door opzegging door het lid, met inachtneming van een termijn van drie maanden, welke termijn in overleg met de Raad van Toezicht kan worden aangepast;
 - b. bij benoeming voor bepaalde tijd, door het verstrijken hiervan, indien geen herbenoeming plaats heeft;
 - c. bij pensionering;
 - d. door overlijden van het lid;

- e. door ontslag door de rechtbank krachtens artikel 298 boek 2 Burgerlijk wetboek; _____
- f. door ontslag zoals nader bepaald in artikel 7 van deze statuten. _____

Ontslag en schorsing Directie _____

Artikel 7 _____

1. Een lid van de Directie kan door de Raad van Toezicht worden geschorst of ontslagen: _____
 - a. indien de betreffende Directie niet naar behoren functioneert; _____
 - b. indien zich een onverenigbaarheid voordoet zoals bedoeld in artikel 4 lid 7 en/of 10 van deze statuten; _____
 - c. indien zich naar het oordeel van de Raad van Toezicht een andere onverenigbaarheid van hoedanigheden voordoet en de desbetreffende Directie na daartoe te zijn gemaand, hierin geen verandering heeft gebracht; _____
 - d. en voorts in alle gevallen wegens gedragingen waardoor de goede naam of de belangen van de stichting worden geschaad. _____

Een lid dat geschorst is, kan de aan zijn functie verbonden rechten en bevoegdheden niet uitoefenen. Het lid over wiens schorsing of ontslag wordt beraadslaagd, moet in de desbetreffende vergadering de gelegenheid worden geboden om te worden gehoord en heeft het recht zich te verdedigen of te verantwoorden. _____
2. Een schorsing – waartoe door de Raad van Toezicht kan worden besloten – met een gewone meerderheid van stemmen – die niet binnen drie maanden – door een besluit van de Raad van Toezicht tot verlenging van de schorsing of ontslag wordt gevolgd, eindigt door het verloop van die termijn. _____
3. Een besluit tot ontslag dient met algemene stemmen in een vergadering te worden genomen, waarin alle leden van de Raad van Toezicht aanwezig zijn. _____

Taken en bevoegdheden Directie _____

Artikel 8. _____

1. De Directie is belast met het besturen van de stichting. _____
2. De Directie heeft de (voorafgaande) goedkeuring van de Raad van Toezicht nodig voor: _____
 - a. het sluiten van overeenkomsten waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheid voor de schuld van een ander verbindt; _____
 - b. de duurzame rechtstreekse of middellijke samenwerking met andere rechtspersonen, alsmede verbreking van zodanige samenwerking indien deze samenwerking of verbreking van ingrijpende betekenis is; _____
 - c. het benutten van geldmiddelen van de stichting voor bijzondere doelen, die niet in een goedgekeurd activiteitenplan of begroting zijn voorzien; _____
 - d. de aanvraag van faillissement of van surseance van betaling van de stichting; _____
 - e. het wijzigen van bankrelaties van de stichting en het ter leen verstrekken van gelden, alsmede het ter leen opnemen van gelden, waaronder niet is begrepen het doen van opnamen ten laste van een aan de stichting verleend krediet dat door de Raad van Toezicht is goedgekeurd, het aangaan van geldleningen boven een door de Raad van Toezicht _____

- bepaalde limiet, daaronder niet begrepen het gebruikmaken van een — reeds lopende kredietfaciliteit, —————
- f. het voeren van processen (voor zover niet zijnde incasso-processen, — processen in kort geding/voorlopige voorzieningen, bezwaren of beroep — op subsidies, juridische procedures inzake pachtovereenkomsten, — planologische en bestuursrechtelijke procedures en uitzettingen); ———
 - g. verwervingen en vervreemdingen van registergoederen, voor zover deze niet passen binnen het geaccordeerde aan- en/of verkoopbeleid van de — stichting; —————
 - h. het oprichten van een nieuwe rechtspersoon of het fuseren van de — stichting met een andere rechtspersoon, dan wel splitsing van de — stichting; —————
 - i. het toekennen, wijzigen of intrekken van een procuratie; —————
 - j. de beëindiging van dienstbetrekking van een aanmerkelijk aantal — werknemers tegelijkertijd of in een kort tijdsbestek. —————
3. De Directie is gehouden tot een behoorlijke taakvervulling. —————
 4. De Directie is verplicht van de vermogenstoestand van de stichting en van — alles betreffende de werkzaamheden van de stichting — daaronder begrepen — al haar financiële transacties, ontvangsten en uitgaven — op een zodanige — wijze een administratie te voeren en de daartoe behorende boeken, — bescheiden en andere gegevensdragers op zodanige wijze te bewaren dat — daaruit te allen tijde de rechten en verplichtingen van de stichting kunnen — worden gekend. —————
 5. De administratie dient zodanig te zijn ingericht dat zij het inzicht in het beleid — en de voortgang en de resultaten van het beleid, ondersteunt. —————
 6. De Directie dient de in lid 4 van dit artikel bedoelde boeken en bescheiden — gedurende tenminste zeven jaren te bewaren. —————
 7. De Directie houdt aantekening bij van de door de bestuurlijke organen van de stichting genomen besluiten. Tenzij de wet zich hiertegen verzet, verstrekt de Directie desgevraagd door een lid van de Raad van Toezicht, een afschrift of uittreksel van deze aantekeningen aan de Raad van Toezicht. —————
 8. Uiterlijk voor één december van ieder jaar legt de Directie aan de Raad van — Toezicht ter goedkeuring voor een beleidsplan en de daarbij behorende — begroting voor het komende boekjaar, alsmede een meerjaren beleidsplan — met bijbehorende meerjarenraming. —————
 9. De Raad van Toezicht kan de Directie aanwijzingen geven omtrent de — inrichting van de in lid 8 bedoelde stukken. —————

Vertegenwoordiging —————

Artikel 9.

1. De Directie vertegenwoordigt de stichting, voor zover uit de wet niet anders — voortvloeit. Indien de Directie uit meer dan één persoon bestaat, is een — directielid slechts tezamen met een ander directielid bevoegd tot — vertegenwoordiging van de stichting. —————
2. Ingeval van een tegenstrijdig belang tussen de stichting en een of meer — leden van de Directie, wordt de stichting vertegenwoordigd door de Raad van Toezicht. —————
3. De Directie kan volmacht verlenen aan één of meer directieleden, alsook aan

- derden, om de stichting binnen de grenzen van die volmacht te _____
 vertegenwoordigen. _____
4. In het geval dat zich een verstrengeling van belangen voordoet ten aanzien –
 van een directielid of toezichthouder, dient het desbetreffende lid dit te _____
 melden aan de Directie of de Raad van Toezicht. Het desbetreffende lid dient
 zich voorts van de beraadslaging en besluitvorming terzake te onthouden. De
 aanwezigheid van het desbetreffende lid telt niet mee ter bepaling of het _____
 vereiste quorum voor besluitvorming is behaald. _____
 5. In alle gevallen van een verstrengeling van belangen tussen de stichting en –
 één of meer leden van haar Directie, wordt de stichting vertegenwoordigd _____
 door de Raad van Toezicht, zulks onverlet het gestelde in lid 4 van dit artikel.
 6. Een verstrengeling van belangen doet zich onder andere voor indien sprake –
 is van het verrichten van op geld waardeerbare rechtshandelingen tussen de
 stichting en: _____
 - a. de in lid 4 genoemde personen; _____
 - b. personen die een nauwe familie- of vergelijkbare relatie hebben met de –
 in lid 4 genoemde personen; _____
 - c. rechtspersonen waarvan de hiervoor onder a en b genoemde personen –
 bestuurslid, toezichthouder of aandeelhouder zijn of zijn geweest _____

Raad van Toezicht _____

Artikel 10. _____

1. De Raad van Toezicht is belast met het toezicht op de algemene gang van –
 zaken binnen de stichting, met het toezicht op het door de Directie gevoerde –
 beleid en beheer en met het toezicht op het functioneren van de Directie. De –
 Raad van Toezicht is voorts belast met de taken en bevoegdheden die hem –
 bij deze statuten zijn toegekend. _____
2. Het beleid van de Directie wordt jaarlijks ter goedkeuring aan de Raad van –
 Toezicht voorgelegd. _____
3. De Raad van Toezicht functioneert als adviseur en klankbord voor de _____
 Directie. _____
4. De Raad van Toezicht benoemt en ontslaat de leden van de Directie en stelt –
 hun bezoldiging en verdere arbeidsvoorwaarden vast. _____
5. De Raad van Toezicht beoordeelt het functioneren van de Directie. Daartoe –
 voert (een delegatie uit het midden van) de Raad van Toezicht jaarlijks een –
 functioneringsgesprek met elk van de directieleden. Van het _____
 evaluatiegesprek wordt melding gemaakt in het jaarverslag van de Raad van
 Toezicht. _____
6. De leden van de Raad van Toezicht genieten als zodanig geen beloning voor
 hun werkzaamheden. Zij hebben wel recht op vergoeding van de door hen in
 de uitoefening van hun functie gemaakte kosten. Deze vergoedingen worden
 in de jaarrekening zichtbaar gemaakt en nader toegelicht. _____

Samenstelling Raad van Toezicht _____

Artikel 11. _____

1. De Raad van Toezicht bestaat uit ten minste vijf en ten hoogste zeven _____
 natuurlijke personen. Het exacte aantal wordt door de Raad van Toezicht zelf
 vastgesteld. _____

2. Gedurende het bestaan van een vacature kunnen de overblijvende leden alle bevoegdheden van de Raad van Toezicht volledig uitoefenen _____
3. Binnen de Raad van Toezicht en tussen de leden van de Raad van Toezicht en de leden van de Directie mogen geen nauwe familie- of vergelijkbare _____ relaties bestaan. _____
4. Leden van de Raad van Toezicht mogen niet zijn bestuurder, oprichter, _____ aandeelhouder, toezichthouder of werknemer van een entiteit waaraan de _____ stichting de door haar ingezamelde gelden middellijk of onmiddellijk geheel of gedeeltelijk afstaat dan wel een entiteit waarmee de stichting op structurele _____ wijze op geld waardeerbare rechtshandelingen verricht. Dit bepaalde geldt _____ niet ten aanzien van een entiteit of daaraan statutair direct of indirect _____ verbonden entiteit waaraan de stichting conform haar statutaire doelstelling _____ gelden afstaat (ontvangende entiteit) met dien verstande dat de invloed van _____ een ontvangende entiteit op de benoeming en voordracht tot benoeming van leden van de Raad van Toezicht van de stichting is toegestaan tot ten _____ hoogste een derde van het aantal leden van de Raad van Toezicht en dat _____ niet meer dan een derde van het aantal leden van de Raad van Toezicht _____ mag bestaan uit de in de eerste zin van dit artikel genoemde personen. _____
5. Het gestelde in lid 4 is niet van toepassing indien sprake is van consolidatie _____ van de jaarrekeningen van de bedoelde instellingen en entiteiten. _____
6. Alle leden van de Raad van Toezicht verstrekken een ondertekende _____ verklaring waarin wordt bevestigd dat het gestelde in lid 4 wordt en zal _____ worden gerespecteerd en uitgevoerd. _____
7. De Raad van Toezicht kiest uit zijn midden een voorzitter. Het secretariaat _____ van de Raad van Toezicht wordt gevoerd door een daartoe aangewezen _____ werknemer van de stichting, hierna ook secretaris te noemen. De secretaris _____ maakt geen deel uit van de Raad van Toezicht. _____
8. De Raad van Toezicht stelt uit zijn midden een Financiële Audit Commissie _____ en een Beoordelingscommissie samen en stelt voorts zodanige commissies _____ in als hij nodig acht met het oog op de vervulling van zijn taak. _____ De Financiële Audit Commissie is, onder verantwoordelijkheid van de Raad _____ van Toezicht, belast met het houden van toezicht op de financiële gang van _____ zaken binnen de stichting in het algemeen en voorts de toetsing van de _____ werking van de interne administratieve organisatie controle, in het bijzonder _____ de betalingsorganisatie. _____ De samenstelling en werkwijze van de Financiële Audit Commissie wordt _____ nader geregeld in een reglement dat door de Raad van Toezicht wordt _____ vastgesteld, gewijzigd en aangevuld. _____

Benoeming leden Raad van Toezicht _____

Artikel 12 _____

1. De Raad van Toezicht voorziet zelf in zijn vacatures. Indien in de Raad van _____ Toezicht een vacature bestaat, neemt hij onverwijld maatregelen tot _____ aanvulling van zijn ledental. Gestreefd wordt naar een evenwichtige _____ samenstelling van de Raad van Toezicht, waarbij er op gelet wordt dat de _____ leden door aanleg, persoonlijkheid en ervaring op voor de stichting relevante gebieden de geschiktheid hebben om in teamverband toezicht te houden. _____

2. De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van - (maximaal) vier jaren en zijn na hun aftreden voor maximaal twee volgende - periode van (maximaal) vier jaren herbenoembaar. Zij treden af volgens een - door de Raad van Toezicht op te stellen rooster van aftreden. _____
In afwijking van het voorgaande kan in bijzondere gevallen een lid van de - Raad van Toezicht voor ten hoogste één extra periode van vier jaren _____ herbenoemd worden, mits het betreffende besluit wordt genomen met een - meerderheid van vier/vijfde van de stemmen van de ter vergadering _____ aanwezige andere leden van de Raad van Toezicht dan de betrokkene. _____

Schorsing en ontslag leden Raad van Toezicht _____

Artikel 13 _____

1. De Raad van Toezicht is bevoegd tot schorsing en ontslag van zijn eigen _____ leden. _____
2. De Raad van Toezicht kan een lid van de Raad van Toezicht ontslaan _____ wegens verwaarlozing van zijn taak, wegens andere gewichtige redenen of - wegens ingrijpende wijziging van de omstandigheden op grond waarvan zijn - handhaving als lid van de Raad van Toezicht redelijkerwijze niet van de _____ stichting kan worden verlangd. _____
3. Het lid over wiens schorsing of ontslag wordt beraadslaagd, moet in de _____ vergadering de gelegenheid worden geboden om te worden gehoord en _____ heeft het recht zich te verdedigen of te verantwoorden. _____
4. Een besluit tot ontslag als bedoeld in lid 2 van dit artikel, dient te worden _____ genomen met twee/derde meerderheid van stemmen - de stem van het _____ desbetreffende lid hierbij buiten beschouwing gelaten - genomen in een _____ vergadering waarin alle andere leden aanwezig zijn. _____
5. Een schorsing - waartoe besloten kan worden met een gewone meerderheid van stemmen waarbij de stem van het desbetreffende lid buiten beschouwing blijft - die niet binnen drie maanden door een besluit tot ontslag wordt _____ gevolgd, eindigt door het verloop van die termijn. _____
6. Een lid van de Raad van Toezicht kan voorts met een gewone meerderheid - van stemmen worden ontslagen indien het desbetreffende lid frequent _____ afwezig is op vergaderingen van de Raad van Toezicht. _____
7. Behalve door periodiek aftreden en ontslag zoals bepaald in lid 1 van dit _____ artikel, defungeert een lid van de Raad van Toezicht: _____
 - a. door opzegging door het lid, met inachtneming van een termijn van _____ drie maanden, welke termijn in overleg met de Raad van Toezicht kan - worden bekort; _____
 - b. bij benoeming voor bepaalde tijd, door het verstrijken hiervan, indien _____ geen herbenoeming plaats heeft; _____
 - c. door overlijden van het lid; of _____
 - d. doordat zich ten aanzien van het lid een van de onverenigbaarheden als bedoeld in artikel 11 lid 3 of 4 van deze statuten voordoet. _____

Vergaderingen Raad van Toezicht _____

Artikel 14 _____

1. De Raad van Toezicht vergadert ten minste vier maal per jaar en voorts als - de Directie dan wel een lid van de Raad van Toezicht daartoe een verzoek - tot de voorzitter richt _____

2. Indien de voorzitter in gebreke blijft binnen een maand na het indienen van — het verzoek als hiervoor bedoeld een vergadering te beleggen, heeft de — verzoeker zelf het recht een vergadering te beleggen, welke vergadering bij — afwezigheid van de voorzitter en/of diens plaatsvervanger zelf in haar leiding kan voorzien. _____
3. Oproeping tot de vergaderingen geschiedt door een ten minste zeven dagen — voor de vergadering verzonden convocatie, waarin zo veel mogelijk de te — behandelen onderwerpen zijn genoemd. _____
4. De leden van de Raad van Toezicht zijn niet bevoegd zich door een — gevolmachtigde ter vergadering te doen vertegenwoordigen. _____
5. De vergaderingen van de Raad van Toezicht worden bijgewoond door de — leden van de Directie, tenzij de Raad van Toezicht te kennen heeft gegeven — zonder hen te willen vergaderen, en voorts door diegenen die daartoe — worden uitgenodigd door de Raad van Toezicht. _____
6. De Raad van Toezicht vergadert tenminste éénmaal per jaar in afwezigheid — van de Directie teneinde het eigen functioneren en het functioneren van de — Directie te bespreken. _____
7. Van vergaderingen van de Raad van Toezicht worden door de secretaris of — een door de voorzitter daartoe aan te zoeken aanwezige, notulen opgemaakt die op de volgende vergadering ter vaststelling worden voorgelegd. Een lijst — van de genomen besluiten maakt deel uit van de notulen. De notulen worden na vaststelling ondertekend door de voorzitter. _____

Besluitvorming Raad van Toezicht _____

Artikel 15 _____

1. De Raad van Toezicht kan – voor zover in de statuten niet anders is bepaald — geen besluiten nemen indien niet ten minste de helft van het totaal aantal — zitting hebbende leden aanwezig is. _____
2. Ieder lid dat niet is geschorst, heeft één stem. Voor zover in deze statuten — niet anders is bepaald, worden besluiten genomen met gewone meerderheid van stemmen. Blanco stemmen tellen mee ter vaststelling van het aantal — uitgebrachte stemmen. _____
3. Bij staking van stemmen wordt het voorstel geacht te zijn verworpen. _____
4. Indien bij een stemming over de benoeming van personen op geen van de — kandidaten de gewone meerderheid van stemmen is uitgebracht, vindt geen — benoeming plaats _____
5. Stemming over zaken geschiedt mondeling, tenzij de vergadering anders — beslist. _____
6. Besluiten kunnen ook buiten de vergadering geldig worden genomen, mits — twee/derde van het aantal leden zich schriftelijk – waaronder begrepen elk — via gangbare communicatiemiddelen overgebracht en op schrift ontvangen — bericht – omtrent het voorstel heeft geuit en het besluit door die leden met — algemene stemmen wordt genomen. Van de uitslag van de stemming wordt — op de eerstvolgende vergadering door de voorzitter schriftelijk verslag — gedaan _____

Boekjaar en jaarstukken _____

Artikel 16 _____

1. Het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar _____

2. Binnen zes maanden na het einde van het boekjaar dient de Directie de _____ jaarrekening en het jaarverslag ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht _____ voor te leggen. _____
3. De Raad van Toezicht benoemt een accountant die belast is met het _____ onderzoek van de jaarstukken die door de Directie zijn opgemaakt, en _____ formuleert de opdracht daartoe. _____

Jaarverslag Raad van Toezicht _____

Artikel 17. _____

1. De Raad van Toezicht maakt binnen zes maanden na afloop van het _____ boekjaar van de stichting een verslag op van zijn werkzaamheden in het _____ afgelopen boekjaar. _____
2. Het verslag van de Raad van Toezicht vermeldt onverminderd het elders in _____ deze statuten bepaalde, in ieder geval: _____
 - a. het aantal vergaderingen van de Raad van Toezicht; _____
 - b. het oordeel van de Raad van Toezicht over de algemene gang van _____ zaken binnen de stichting; _____
 - c. de naam, leeftijd, geslacht en overige relevante gegevens van elk van de _____ leden van de Raad van Toezicht; _____
3. De Raad van Toezicht evalueert de behaalde resultaten op de te _____ onderscheiden beleidsterreinen aan de hand van de gestelde doelen en _____ bijbehorende begroting en legt zijn bevindingen ter zake neer in zijn _____ jaarverslag. _____
4. De Raad van Toezicht kan na goedkeuring van de jaarstukken décharge _____ verlenen aan de leden van de Directie terzake van het door hen gevoerde _____ bestuur over het afgelopen boekjaar, voor zover dat bestuur blijkt uit de _____ stukken. Omtrent het al dan niet verlenen van décharge wordt melding _____ gemaakt in het jaarverslag van de Raad van Toezicht. _____

Raad van Advies _____

Artikel 18. _____

1. De stichting heeft een Raad van Advies bestaande uit ten minste negen en _____ ten hoogste twintig natuurlijke personen. _____
Het aantal leden wordt met inachtneming van het in de vorige zin bepaalde _____ door de Raad van Advies met een gewone meerderheid van stemmen _____ vastgesteld. _____
2. De leden van de Raad van Advies worden benoemd door de Raad van _____ Advies op voordracht van de Raad van Toezicht voor een zittingsperiode van _____ maximaal vier (4) jaren en zijn na afloop van een zittingsperiode twee maal _____ herbenoembaar. _____
Zij treden af volgens een door de Raad van Advies op te stellen rooster van _____ aftreden _____
Indien er voor zolang er geen enkel lid van de Raad van Advies in functie is, _____ kan de Raad van Toezicht overgaan tot de benoeming van een of meer _____ leden. _____
3. De Raad van Advies is zodanig samengesteld dat hij een afspiegeling vormt _____ van de belangen die de stichting beoogt te dienen. _____
Zijn leden hebben verschillende deskundigheden en achtergronden en is _____ zodanig samengesteld dat de Raad van Advies een bijdrage kan leveren aan _____

het maatschappelijk draagvlak van de stichting en voor haar werkzaamheden en activiteiten.

Bij de benoeming van leden van de Raad van Advies wordt zoveel mogelijk – gestreefd naar een evenwichtige regionale spreiding over het werkgebied – van de stichting, alsmede een evenwichtige spreiding naar leeftijd en sekse – van de leden.

4. De voorzitter van de Raad van Toezicht is lid en tevens voorzitter van de Raad van Advies. Mocht de voorzitter van de Raad van Toezicht niet aanwezig zijn bij een vergadering van de Raad van Advies, dan fungeert een ander lid van de Raad van Toezicht als voorzitter. Het secretariaat van de Raad van Advies wordt gevoerd door een daartoe aangewezen werknemer van de stichting, hierna ook secretaris te noemen. De secretaris maakt geen deel uit van de Raad van Advies.
5. Een niet voltallige Raad van Advies behoudt zijn bevoegdheden.
6. Het lidmaatschap van de Raad van Advies eindigt door:
 - a. schriftelijk bedanken;
 - b. overlijden;
 - c. periodiek aftreden zonder herbenoeming;
 - d. door ontslag gegeven krachtens een besluit van de Raad van Advies, genomen met ten minste drie/vierde van de geldig uitgebrachte stemmen in een vergadering waarin ten minste twee/derde (2/3) van het aantal leden van de Raad van Advies aanwezig is en waarvan bijeenroeping is geschied met vermelding van het voorstel tot ontslag;
 - e. door ontslag gegeven krachtens een besluit van de Raad van Toezicht.

Werkzaamheden Raad van Advies

Artikel 19.

1. Onverminderd de elders in deze statuten toegekende taken en bevoegdheden, heeft de Raad van Advies als taak het gevraagd en ongevraagd adviseren van de Directie en de Raad van Toezicht over alle aangelegenheden die betrekking hebben op de doelstelling van de stichting en de verwezenlijking daarvan, zowel in algemene zin als met betrekking tot specifieke onderdelen daarvan als met betrekking tot concrete projecten en werkzaamheden.
2. De Directie zendt de Raad van Advies jaarlijks binnen een maand na vaststelling ter informatie de begroting, het (meerjaren)beleidsplan, de jaarrekening en het jaarverslag.
3. De voorzitter van de Raad van Advies is bevoegd rechtstreeks adviezen van de Raad van Advies aan de Directie te doen toekomen.
4. De Directie is gehouden de Raad van Advies alle verlangde inlichtingen en stukken te verschaffen, die naar het oordeel van de voorzitter van de Raad van Advies voor de adviserende taak van de Raad van Advies redelijkerwijs noodzakelijk zijn, tenzij naar het oordeel van de Directie een zwaarwichtig belang van de stichting zich daartegen verzet.
5. De Raad van Advies is uitdrukkelijk geen toezichhoudend orgaan, zoals een Raad van Commissarissen of een Raad van Toezicht. De Raad van Advies en zijn leden onthouden zich van handelingen, die als zodanig kunnen worden gekwalificeerd.

6. Leden van de Raad van Advies ontvangen geen bezoldiging, noch middellijk, noch onmiddellijk. Een vergoeding voor de door hen ten behoeve van de — stichting gemaakte kosten wordt niet als bezoldiging aangemerkt. Deze — vergoedingen worden in de jaarrekening zichtbaar gemaakt en nader — toelicht.

Vergaderingen van de Raad van Advies

Artikel 20.

1. De Raad van Advies vergadert zo dikwijls de voorzitter of ten minste drie — leden dat nodig achten, doch ten minste tweemaal per jaar. — De oproepingen ter vergadering geschieden door de voorzitter met inachtneming van een termijn van ten minste veertien dagen. — In spoedeisende gevallen kan met een kortere termijn worden volstaan, zulks ter beoordeeling van de voorzitter. — Ook de Directie is bevoegd een vergadering bijeen te roepen. —
2. De oproeping vermeldt, behalve plaats en tijdstip van de vergadering, zoveel mogelijk de te behandelen onderwerpen en daarbij zijn gevoegd voor zover — mogelijk de te behandelen documenten. —
3. De Raad van Advies kan ter vergadering alleen dan rechtsgeldige besluiten — nemen indien de meerderheid van de in functie zijnde leden ter vergadering — aanwezig is. —
4. Ieder lid van de Raad van Advies heeft een stem. —
5. De Raad van Advies besluit bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte — stemmen. Blanco stemmen en stemonthoudingen worden geacht niet te zijn — uitgebracht. —
6. De Directie en (een delegatie van) de Raad van Toezicht wonen de — vergaderingen van de Raad van Advies bij en worden daartoe gelijktijdig met de leden van de Raad van Advies opgeroepen. —

Statutenwijziging

Artikel 21.

1. De Raad van Toezicht is bevoegd deze statuten te wijzigen. — Het besluit daartoe zal slechts kunnen worden genomen in een speciaal — daartoe belegde vergadering, waartoe wordt opgeroepen door middel van — een ten minste veertien dagen vóór de vergadering aan alle leden gezonden — convocatie. Indien het initiatief tot de voorgenomen statutenwijziging niet van de Directie afkomstig is, dient de Directie om advies te worden gevraagd. —
2. Voor een dergelijk besluit is een meerderheid vereist van twee/derde van de — stemmen in een vergadering waarin alle leden van de Raad van Toezicht — aanwezig zijn. Is het hiervoor bedoelde aantal leden niet aanwezig, dan kan — in een volgende vergadering met gelijke meerderheid als omschreven in de — vorige zin, tot statutenwijziging worden besloten, indien ten minste — twee/derde van het aantal leden van de Raad van Toezicht aanwezig is. —
3. De wijziging moet op straffe van nietigheid bij notariële akte tot stand komen.
4. **Goedkeuring statutenwijziging** —
Wijzigingen van de statuten behoeven de voorafgaande goedkeuring van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. —

Ontbinding en vereffening

Artikel 22.

1. De Raad van Toezicht is bevoegd de stichting te ontbinden Voorzover uit — overheidsregelingen niet anders voortvloeit heeft de Raad van Toezicht dan — tevens de bevoegdheid om aan de bezittingen van de stichting een — bestemming te geven, mits zulks overeenstemt met het doel van de stichting of ten goede komt aan een of meer instellingen, die door de Inspecteur der — Registratie en Successie als algemeen nut beogend instellingen erkend zijn. — Ingeval van een juridische fusie of splitsing van de stichting moet uit haar — statuten blijken, dat het vermogen dat de stichting bij de fusie of splitsing — heeft, alsmede de vruchten daarvan, slechts met toestemming van de — daartoe bevoegde rechter anders mogen worden besteed dan vóór de fusie — of splitsing was voorgeschreven. —
2. Op de ingevolge het bepaalde in lid 1 van dit artikel te nemen besluiten is het bepaalde in artikel 21 leden 1 en 2 van toepassing. —
3. De stichting blijft na haar ontbinding voortbestaan voor zover dit tot — vereffening van haar vermogen nodig is. —
4. Bij de ontbinding van de stichting geschiedt de vereffening door de Directie. —
5. Gedurende de vereffening blijven de bepalingen van deze statuten zoveel — mogelijk van kracht. —
6. Na afloop van de vereffening blijven de boeken en bescheiden van de — ontbonden stichting gedurende tenminste zeven jaren berusten onder de — door de vereffenaars aan te wijzen persoon. —

Slotbepalingen

Artikel 23.

In alle gevallen, waarin zowel de wet als de statuten niet voorzien, beslist de — Raad van Toezicht. —

DEPONERING OPENBAAR REGISTER.

De comparant, in gemelde hoedanigheid, verklaarde de voormelde wijziging van — de statuten te zullen (doen) opnemen in de relevante statuten van de stichting en de aldus gewijzigde tekst te (doen) deponeren in het Openbare Handelsregister, — gehouden bij de Kamer van Koophandel voor Noord-Nederland. —

SLOTVERKLARINGEN.

De comparant verklaarde verder nog: —
 - dat hij door mij, notaris, is gewezen op de gevolgen die uit onderhavige akte — voortvloeien of kunnen voortvloeien; —
 - dat hij voor de ondertekening van de onderhavige akte een ontwerp daarvan — heeft ontvangen. —

De comparant is mij, notaris bekend —
WAARVAN AKTE, in minuut opgemaakt, is verleden te Zuidlaren op de datum in het hoofd dezer akte gemeld. —

Na zakelijke opgave van de inhoud van deze akte aan de comparant, heeft deze — verklaard van de inhoud van deze akte te hebben kennisgenomen en op — volledige voorlezing daarvan geen prijs te stellen. —

Vervolgens is deze minuut-akte na beperkte voorlezing ondertekend door de — comparant en mij, notaris. —

(Volgt ondertekening.)

UITGEGEVEN VOOR AFSCRIFT

A handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping, sweeping lines that form a stylized, somewhat abstract shape.

Bijlage 3

Trade-offs of win-win bij energieopwekking en bodemfuncties?

Zonneparken en bodemafdekking

Er wordt steeds meer duurzame energie opgewekt en dat uit zich onder meer in een snelle opmars van grote grondgebonden zonneparken in landbouwgebieden. De milieueffecten van deze parken zijn nog maar weinig onderzocht. Vijf deskundigen geven hun visie op welke positieve en negatieve effecten op de bodem te verwachten zijn.

Door: Lavinda Kok, Nick van Eekeren, Wim van der Putten, Gert Jan van den Born, Ton Schouten en Michiel Rutgers

Over de auteurs:

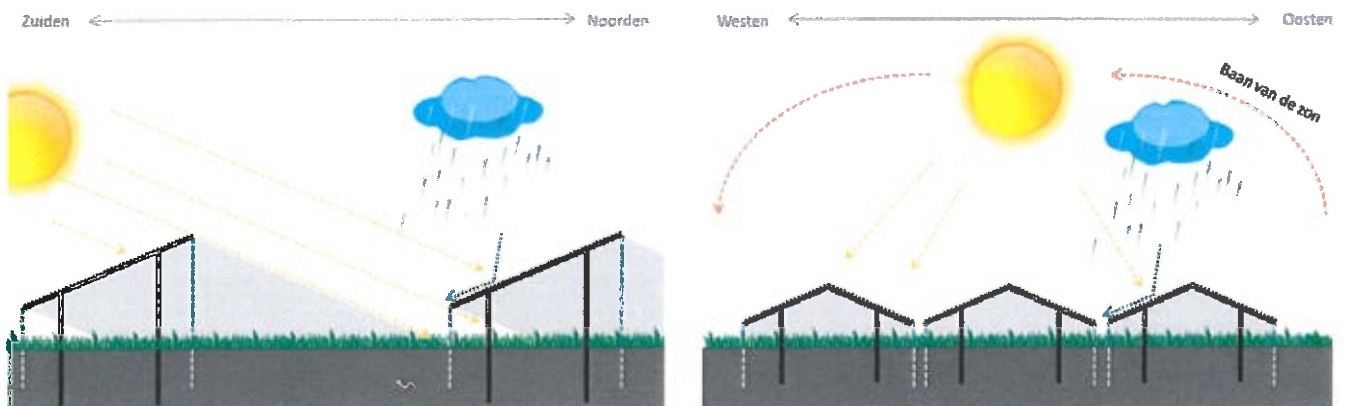
L. Kok MSc. (lavinda.kok@rivm.nl) is projectmedewerker duurzame ontwikkeling bij het RIVM
Dr. N. van Eekeren is senior onderzoeker bij het Louis Bolk Instituut
Prof. Dr. W.H. van der Putten is afdelingshoofd Terrestrische Ecologie bij het NIOO-KNAW en Hoogleraar Functionele Biodiversiteit bij WUR
Ir. G.J. van den Born is beleidsonderzoeker bij het PBL
Drs. A.J. Schouten is bodemonderzoeker bij het RIVM
Dr. M. Rutgers is bodemonderzoeker bij het RIVM

ZONNE-ENERGIE GROEIT!

Verscheidene actoren werken aan een transitie naar een duurzame energievoorziening. Gemeentes, particulieren, energiemaatschappijen en (agrarische) ondernemers vinden het steeds vaker aantrekkelijk om zonneparken aan te leggen.¹ Zonneparken zijn bodemgebonden installaties voor het opwekken van zonne-energie met fotovoltaïsche (PV) panelen. Deze parken zijn vaak geplaatst op landbouwgrond. Op dit moment is het grootste zonnepark van Nederland te vinden op Ameland. Daar wordt op een oppervlakte van 10 ha voor meer dan 1500 huishoudens

elektriciteit opgewekt.² Er komen steeds grotere parken: in de Haarlemmermeer wordt bijvoorbeeld een zonnepark van 100 tot 120 ha ontwikkeld³ en in Zeeland start in 2018 de bouw van Solarpark Scaldia met een oppervlakte van 43 ha.⁴

Hoewel de toename van zonne-energie toe te juichen is, roept het de vraag op welke milieueffecten zonneparken hebben. Op basis een review van een aantal wetenschappelijke studies kan worden verondersteld dat zonneparken een negatieve impact kunnen hebben op de biodiversiteit, watergebruik en consumptie, bodemkwaliteit, humane gezondheid en interactie tussen bodem en atmosfeer en de culturele landschapswaarde.^{5,6,7,8} Over de ernst van deze effecten is slechts weinig bekend, omdat empirisch onderzoek ernaar vrijwel ontbreekt. Het is belangrijk om de positieve en negatieve effecten van deze parken op het milieu te kennen om weloverwogen beslissingen te kunnen nemen. In dit artikel wordt een eerste antwoord gegeven op de vraag welke effecten zonneparken kunnen hebben op het functioneren van bodem ecosysteemdiensten (zie kader) van landbouwbodems.

FIGUUR 1. LINKS EEN ZONNEPARK IN ZUID OPSTELLING. RECHTS IN OOST-WEST OPSTELLING. IN HET GRUIS DE SCHADUWZIJDEN WAARBIJ DE BODEM GEEN DIRECT ZONLICHT ONT-

Bodem ecosysteemdiensten

Bodem ecosysteemdiensten zijn de voor de maatschappij nuttige eigenschappen van de bodem. We onderscheiden elf ecosysteemdiensten⁹ in vijf clusters:

1. De bodem geeft ons de mogelijkheid tot productie van gewassen en andere hulpbronnen (bodemvrucht-baarheid) door (1a) het vasthouden en leveren van nutriënten (inclusief organische stof), (1b) een goede bodemstructuur en (1c) het bieden van habitat aan plaagbestrijders en bestuivers.
2. Tevens heeft een gezonde bodem de (2a) veerkracht om in tijden van stress en calamiteiten te blijven functioneren en is tegelijkertijd (2b) flexibel om zich aan te passen bij verandering in beheer of na aantasting (adaptatie en veerkracht).
3. De bodem levert ook buffer- en regulatiefuncties: (3a) het reguleren van de watervoorraad, beschikbaarheid van mineralen en nutriënten door middel van organische stof, (3b) zelfreinigend vermogen en zuiveren van grondwater, (3c) als medium voor waterretentie en (3d) het reguleren van het lokale klimaat en koolstofopslag.
4. De biodiversiteit in de bodem zorgt voor behoud van een genenpool, adaptatie en producerend vermogen (4).
5. De bodem levert cultureel-historische diensten zoals natuurbeleving, educatie en het bewaren van cultureel erfgoed (5).

EEN TYPEREND ZONNEPARK OP NEDERLANDSE BODEM

In Nederland zijn de zonnepanelen van de meeste (geplande) zonneparken op het zuiden georiënteerd. De panelen worden optimaal in rijen geplaatst, zodat het meeste directe zonlicht wordt opgevangen door de zonnepanelen en slagschaduw op de naburige rij panelen wordt voorkomen. Dat betekent dat er tussen de rijen ruimte blijft bestaan. De zonnepanelen nemen van bovenaf bekeken een oppervlakte van 33% tot 50% in beslag. In enkele parken, zoals het eerder genoemde park Scaldia in Zeeland, worden de panelen in een oost-west opstelling geplaatst. In dat geval is de bodem bijna volledig afgedekt¹⁰ (zie figuur 1).

Onder en tussen de panelen is er geen of minder direct zonlicht. Alle neerslag komt wel op de bodem terecht, maar is niet meer gelijkmatig verdeeld. De zonnepanelen worden meestal geplaatst op gegalvaniseerde stalen constructies. De palen (H-profielen; ongeveer 700 stuks per ha) bereiken een diepte van 1,8 tot 2,5 meter.¹¹ De hoofdkabel wordt onder de grond aangelegd en de rest van de leidingen bevindt zich bovengronds. De levensduur van een zonnepark wordt op 25 jaar geschat.^{6,8,12}

Het beheer van de bodem bij een zonnepark wijkt af van dat van een landbouwbodem. Er is soms beweiding mogelijk en er zal enig maaibeheer plaatsvinden. Ploegen is niet meer mogelijk en

Weinig zicht op gevolgen van zonneparken voor de bodem

bemesten zal ook uitblijven. De vrije ruimte tussen de panelen wordt gebruikt als toegangspad voor onderhoud, schoonmaken en reparaties.

WAT WE WETEN OVER EFFECTEN

Het lokale en microklimaat en de primaire productie (de opbouw van organisch materiaal door planten met behulp van fotosynthese) in het ecosysteem zullen veranderen door afdekking van de bo-

Veel minder direct en indirect (diffuus) licht bereikt de vegetatie, zowel onder als tussen de zonnepanelenrijen. Hierdoor wordt de fotosynthese beïnvloed.¹² Onderzoekers in Lancaster hebben een 92% lagere fotosynthese gemeten bij gras onder zonnepanelen van een drie jaar oud zonnepark.⁵ Minder fotosynthese resulteert in een geringere primaire productie en tot een lagere input van vers organisch materiaal in de bodem.¹⁰

In het Lancaster onderzoek kwam ook naar voren dat de precipitatieverdeling op de bodem veranderde: zoals verwacht was de bodem onder de zonnepanelen droger. Waar neerslag geconcentreerd op de bodem terecht komt, als gevolg van de opstelling van de panelen, zal uitloging plaats kunnen vinden.⁶ Het gegalvaniseerde rek zal tot enige metaalbelasting van de bodem kunnen leiden. Ook veranderde de lokale temperatuur: in de zomer waren lucht en bodem onder de zonnepanelen bijvoorbeeld koeler, in de winter juist warmer.⁵

EFFECTEN OP BODEM ECOSYSTEEMDIENSTEN

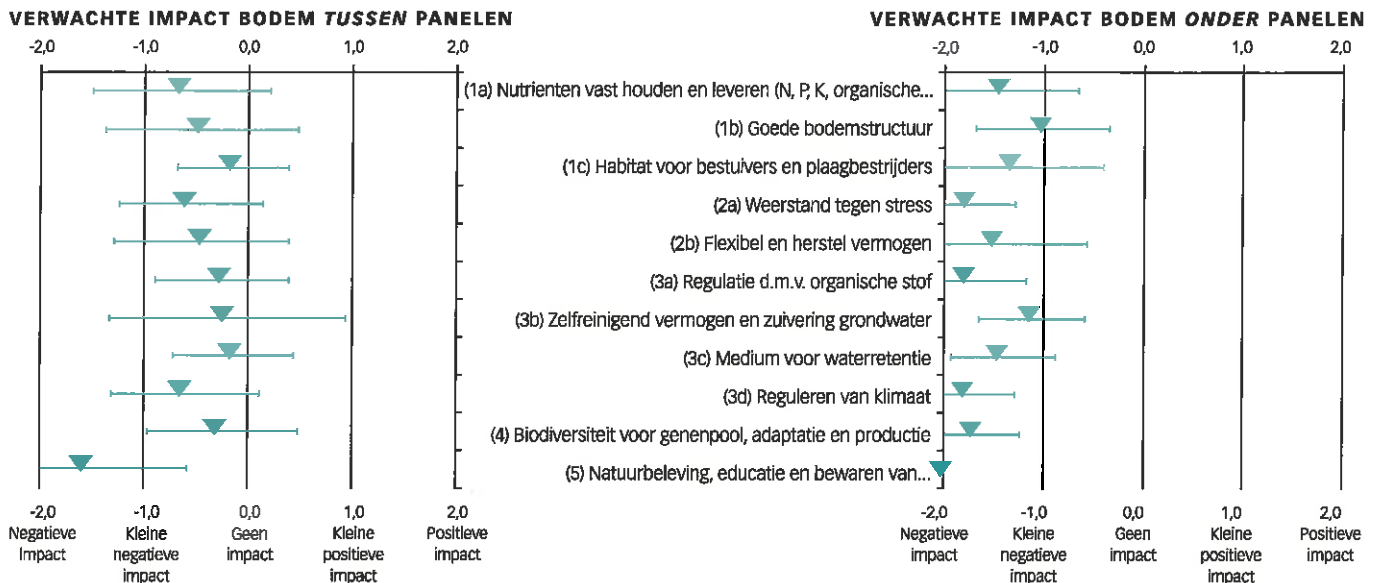
Vijf bodemdeskundigen (de co-auteurs van dit artikel) hebben individueel de effecten van zonneparken op elf verschillende bodem ecosysteemdiensten (zie kader) geschat met behulp van impactscores op een relatieve schaal van -2 (negatieve impact) tot +2 (positieve impact) (0: geen impact). Deze scores zijn vervolgens mondeling of schriftelijk toegelicht. De effecten van een zonnepark op twee typen grasland-ecosystemen worden meegenomen, namelijk een conventioneel beheerd agrarisch grasland (bemest, regelmatig geploegd en opnieuw ingezaaid) en een extensief half-natuurlijk grasland (permanent grasland, wel enige beweiding en maaien). Deze keuze werd gemaakt om de effecten van zonnepanelen zichtbaar te maken ten opzichte van de intensiteit van (voormalig) graslandgebruik. Tevens werden effecten op de bodem onder panelen apart gescoord ten opzichte van de bodem tussen panelen. Zo zijn vier verschillende situaties beoordeeld (zie tabel 1).

Ondergrond Bodem ↓	Conventioneel grasland	Extensief beheerd grasland	Conventioneel & extensief grasland
onder zonnepanelen	-1,4 (0,6)	-1,5 (0,6)	-1,5 (0,6)
tussen zonnepanelen	-0,3 (1,0)	-0,4 (0,6)	-0,5 (0,9)
onder & tussen zonnepanelen	-0,9 (1,0)	-1,1 (0,8)	-1,0 (0,9)

TABEL 1. GEMIDDELDE IMPACTSCORES OP 11 BODEM ECOSYSTEEMDIENSTEN IN EEN RANGE VAN -2 (NEGATIEVE IMPACT) TOT 2 (POSITIEVE IMPACT) (0 = GEEN IMPACT). TUSSEN HAAKJES DE STANDAARDAFWIJKING OM EEN IDEE TE GEVEN VAN DE VARIATIE IN SCORES. IN BLAUW GEMARKEERD DE VIER SITUATIES (ELK OP BASIS VAN 55 WAARNEMINGEN). IN GROEN HET GEMIDDELDE VAN ALLE SCORES (220 WAARNEMINGEN).

Gemiddeld werd een negatieve score gegeven voor de impact van zonneparken op bodem ecosysteemdiensten (-1,0) en de laagste score voor de bodem *onder* de zonnepanelen (-1,5). Op de stroken *tussen* panelen wordt ten opzichte van bodem *onder* panelen een kleinere negatieve impact verwacht (gemiddelde = -0,5). Dit verschil kan verklaard worden door de hogere lichtintensiteit en neerslaghoeveelheid op de bodem tussen de panelen.

Figuur 2 geeft de gemiddelde scores voor de afzonderlijke ecosysteemdiensten *tussen* panelen en *onder* panelen weer (daarbij zijn de scores voor *conventioneel* en *extensief* grasland samen genomen). Bijna alle gemiddelde scores voor de bodem *tussen* panelen liggen tussen 0 en -1 (op één na); alle scores voor de bodem *onder* panelen liggen tussen -1 en -2. *Onder* panelen worden de

FIGUUR 2: GEMIDDELTE SCORES VOOR VERWACHTE IMPACT EN STANDAARDAFWIJKING VOOR BODEM ECOSYSTEEM-DIENSTEN TUSSEN EN ONDER ZONNEPANELEN. ELK GEMIDDELTE IS BEREKEND OP BASIS VAN 10 INDIVIDUELE SCORES: DE SCORES VOOR CONVENTIONEEL BEHEERD GRASLAND (N=5) EN HALF NATUURLIJK GRASLAND (N=5) ZIJN SAMENGENOMEN.

d.m.v. organische stof, klimaatregulatie, biodiversiteit en natuurbeleving/educatie.

Enkele individuele scores geven aan dat een positieve impact op bodemfuncties tussen panelen wordt verwacht (vandaar een wat grotere variatie). Ook is naar verwachting de impact op bodem ecosysteemdiensten van *conventioneel beheerd grasland* in vergelijking met *extensief beheerd grasland* relatief net iets gunstiger. Dit komt doordat het met rust laten van de bodem voordelen met zich meebrengt voor de bodem-gerelateerde ecosysteemdiensten. Er zal bijvoorbeeld niet meer geploegd worden en het uitblijven van bemesten leidt tot een lagere belasting van grond- en oppervlaktewater met meststoffen (P en N).

De scores op cultureel historische en natuurbelevingsdiensten zijn het sterkst negatief, deze wordt eenduidiger negatief gescoord, ongeacht welke situatie (zie ook figuur 2). Een overwegend nadelige impact wordt verwacht op de landschapsbeleving.

ORGANISCHE STOF

Veel van de negatieve scores zijn gebaseerd op de verwachte afname van organische stof in de bodem en primaire productie als gevolg van minder licht. Bij ecosysteemdiensten ten aanzien van bodemvruchtbaarheid, structuur, en buffering & regulatie speelt organische stof namelijk een cruciale rol. Verlies van organische stof vermindert sterk de mogelijkheid van bodems deze functies te vervullen.¹³ Vermoedelijk wordt de organische stof productie onder zonnepanelen sterker negatief beïnvloed dan de bodem tussen panelen vanwege een verwacht verschil in lichtintensiteit en neerslag.

Waarschijnlijk zijn effecten niet meteen merkbaar, maar pas na een langere periode.¹⁴ Het verlies aan organische stof zal voor zonnepark beheerders en gebruikers minder relevant zijn, omdat het voorzien in oppervlakte voor zonnepanelen de nieuwe hoofdfunctie van het land is. De bodem ecosysteemdiensten die hier zijn beoordeeld, zijn hier ondergeschikt aan. Wanneer de zonnepanelen worden verwijderd (na bijv. 25 jaar) kan de bodem zich in principe herstellen, maar bodemherstel gaat traag en zou zelfs langer kunnen duren dan de tijd dat het zonnepark in bedrijf is geweest.

SLIM AFWEGEN EN NADER ONDERZOEK

Landbouwbodems vervullen cruciale functies voor de samenle-

en veerkracht, buffering en regulatie, biodiversiteit en natuurbeleving. Uit de resultaten beschreven in dit artikel blijkt dat overwegend een negatieve impact van zonneparken op deze bodem-gerelateerde ecosysteemdiensten wordt verwacht.

Het is daarom van belang effecten van zonneparken op de (landbouw)bodem te kennen en deze mee te nemen in de besluitvorming bij de aanleg. Zonne-energie op andere oppervlakten opwekken zou vanuit het oogpunt van de bodem ecosysteemdiensten de voorkeur hebben.¹⁵ RVO geeft in een 'cascade ladder' aan dat landbouwgronden zoveel mogelijk dienen te worden vermeden.¹⁶ LTO is ook geen voorstander van de aanleg van zonneparken op landbouwgrond. De organisatie roept op

Organische stof belangrijk voor veel ecosysteemdiensten

om zoveel mogelijk het zonne-energie potentieel op daken of gronden te benutten die voor geen ander doel te gebruiken zijn (bijvoorbeeld vuilnisbelten) te benutten.¹⁷ Uit onderzoek van het PBL en DNV GL blijkt dat nog veel oppervlakte in de bebouwde omgeving beschikbaar is voor het opwekken van zonne-energie.¹⁸ De provincie Noord-Holland heeft in 2016 een ontwerp kader opgesteld¹⁹ waarbij de aanleg van zonneparken in het open landschap zo veel mogelijk wordt vermeden.

Indien er een zonnepark op landbouwgrond wordt geplaatst, kan rekening gehouden worden met de opstelling: op basis van de grotere negatieve impact op de bodem onder panelen, heeft een zonnepark in zuid opstelling de voorkeur boven een zonnepark in oost-west opstelling. Het beheer van de zonneparken kan zo worden ingericht, dat de bodem zo goed mogelijk ecosysteemdiensten kan leveren, door bijvoorbeeld te mulchen en geen toxische middelen te gebruiken zoals herbiciden. Er zijn ook aanwijzingen dat zonneparken te combineren zijn met andere functies, zoals een extensieve vorm van beweiding, het telen van schaduwminnende gewassen, het plaatsen van bijenkasten, of het aanleggen van groenstroken als bufferzone en schuilplek

EFFECTEN OP BODEM VERDER ONDERZOEKEN

Het is aan te bevelen is om zorgvuldig om te gaan met het plaatsen van zonneparken op landbouwgrond, totdat de (lange termijn) effecten bekend zijn. De auteurs pleiten er daarom voor om bodem ecosysteem onderzoek op te starten bij bestaande zonneparken en deze in de loop van de tijd te blijven monitoren.

NOTEN

1. Zie www.fluxenergie.nl/meer-dan-200-grootschalige-zonneparken-nederland-op-komst.
2. Zie www.duurzaameland.nl/projecten/.
3. Zie www.zwanenburg-halfweg.nl/nieuwsbericht/grootschalig-project-zonnepanelen-in-zwanenburg.
4. Zie www.solarfields.nl/scaldia-zeeland/.
5. Armstrong, A. et al. (2016). Solar park microclimate and vegetation management effects on grassland carbon cycling. *Environ. Res. Lett.* 11, p.1-11.
6. Hernandez, R.R. et al. (2014). Environmental impacts of utility-scale solar energy. *Renew. Sustainable Energy Rev.* 29, p.766-779.
7. Rutgers, M. (2015). 'Verzonnepaneling' van het landschap, nachtmerrie voor de bodem? *Bodem* 25(6), p.29.
8. Turney, D. & Fthenakis, P. (2011). Environmental impacts from the installation and operation of large-scale solar power plants. *Renew. Sustainable Energy Rev.* 15, p.3261-3270.
9. Op basis van indeling gebruikt in RIVM (2007). Typering van bodemecosystemen in Nederland met tien referenties voor biologische bodemkwaliteit, p.95.
10. Zie <https://www.trouw.nl/home/oost-west-is-voor-zonnestroom-soms-t-best-afda1a58/>.
11. Op basis van technische gegevens over zonnepark Ameland.
12. Armstrong, A., et al. (2014). Wind farm and solar park effects on plant-soil carbon cycling: uncertain impacts of change in ground-level microclimate. *Glob. Chang. Biol.* 20, p.1699-1706.
13. TCB (2016). Advies toestand en dynamiek van organische stof in Nederlandse landbouwbodems.
14. Hirsch, P.R, et al. (2009). Starving the soil of plant inputs for 50 years reduces abundance but not diversity of soil bacterial communities. *Soil Biol. Biochem.* 41, p. 2021-2024.
15. Ook aanbevolen door RSPB (2014). Solar power policy briefing. Beschikbaar op www.rspb.org.uk/Images/Solar_power_briefing_tcm9-73329.pdf.
16. RVO (2016). Grondgebonden zonneparken. Verkenning naar de afwegingskaders rond locatiekeuze en ruimtelijke inpassing in Nederland, p.7.
17. Zie www.tonoord.nl/pers/2016/05/13/news-page.
18. PBL & DNV GL (2014). Het potentieel van zonnestroom in de gebouwde omgeving van Nederland.
19. Provincie Noord-Holland (2016). Perspectief voor de zon in Noord-Holland, ontwerp perspectief.
20. Gemeente Arnhem (2016). Effecten van zonneparken op de omgeving en voorbeelden van meervoudig ruimtegebruik.

Bijlage 4

Vergaderjaar 2018–2019

32 813

Kabinetsaanpak Klimaatbeleid

Nr. 204

MOTIE VAN HET LID DIK-FABER C.S.

Voorgesteld 27 september 2018

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er vele bouwplannen klaarliggen voor grootschalige zonneparken op natuur- en landbouwgrond, ook van grote buitenlandse investeerders;

constaterende dat een brede coalitie van de Rijksadviseur voor de fysieke leefomgeving, RIVM, Sovon, boeren- en natuurorganisaties en netbeheerders pleit voor een ruimtelijk afwegingskader;

overwegende dat het opofferen van landbouwgrond lokaal effect kan hebben op grondprijzen, dat natuurbeschermers en ecologen waarschuwen voor de negatieve gevolgen van grote zonneparken op kwetsbare natuur en bodemleven en dat netbeheerders te laat in het proces worden betrokken voor het realiseren van de aansluiting;

overwegende dat zonne-energie onmisbaar is voor het halen van de klimaatdoelen, maar dat er nog veel onbenutte ruimte is voor zonnepanelen op daken van huizen, scholen, kantoren, parkeergarages, op bedrijventerreinen, braakliggende terreinen, vuilstorten en langs infrastructurele werken zoals geluidsschermen;

overwegende dat de ladder voor duurzame verstedelijking bedoeld is voor locaties voor woningen, winkels en kantoren, en niet voor de inpassing van zonnepanelen;

overwegende dat de verkenning naar een afwegingskader van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland laat zien dat provincies en gemeenten allemaal hun eigen ruimtelijk kader hanteren;

overwegende dat ook zaken zoals de participatie van omwonenden onvoldoende geregeld zijn;

overwegende dat het klimaatakkoord wordt vertaald in regionale energiestrategieën;

verzoekt de regering:

- in samenspraak met decentrale overheden een zonneladder op te stellen voor de inpassing van zonne-energie, die als nationaal afwegingskader kan worden benut bij het opstellen van regionale energiestrategieën, zodat primair onbenutte daken en terreinen worden benut en landbouw en natuur zo veel mogelijk worden ontzien;
- hierbij de landbouwsector, de zonne-energiesector en netbeheerders te betrekken;
- deze sturingsinstrumenten voor ruimtelijke inpassing en participatie conform de systematiek van de Omgevingswet te verankeren in rijksbeleid (bijvoorbeeld de NOVI) en waar nodig ook regelingen aan te passen die belemmerend werken, zodat daken beter kunnen worden benut voor het opwekken van zonne-energie en zo nodig hier ook met decentrale overheden afspraken over te maken;

verzoekt de regering tevens de Kamer in januari 2019 te informeren hoe de gesprekken met decentrale overheden zijn verlopen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Dik-Faber
Agnes Mulder
Jetten
Yeşilgöz-Zegerius

Bijlage 5

Gemeente Hoogeveen
 T.a.v. College van Burgemeester en Wethouders
 Postbus 20000
 7900 PA HOOGEVEEN

Telefoonnummer: 088 - 88 86 666 Datum: 30 januari 2019 Referentie: 00419/dr/tw-nv
 Faxnummer: 088 - 88 86 660

Betreft: **Zienswijze LTO Noord aanpassing afwegingskader zonne-energie Hoogeveen**

Geacht College,

Langs deze weg wil de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO) Noord, met het oog op de belangen van haar leden in de gemeente Hoogeveen een zienswijze indienen op het aangepaste 'afwegingskader zonne-energie Hoogeveen'.

1. Het totale overzicht van de ruimtelijke opgave ontbreekt

LTO Noord komt op basis van de tekst en kaarten tot onderstaand overzicht. Dit overzicht had in de notitie dienen te staan om tot een goed overzicht te komen aangaande de gevolgen van het voorgestelde beleid.

	Opp.	§ 3.3.3 Max. benut	§ 3.3.6 Afgifte vergunning	§ 3.3.6 Uitzondering	Resteert Maximaal (ha)
Landschapstypen	(ha)	(20 %)	10 %		
Veen besloten	2.710	542	271		542
Veen open	2.560	512	256		512
Zand oude veldontginningen	620	124	62		62 (*)
Essen	80	16	8	Uitgesloten	
Zand jonge veldontginningen	1.820	364	182		364
Natuurgebieden en NNN	1.845	369	185	Niet mogelijk	
Beekdal	710	142	71	Niet wenselijk	
Bedrijventerreinen	780	156	78		156 (9,5%)
Totaal	11.125	2.225	1.113		1.636 (100%)
					1.480 (90,5%)

(*) is door de Raad op maximaal 10 % gesteld
 § 3.3.6 bebouwde kom : niet wenselijk

2. Het ruimtelijk beslag op landbouwgrond is te groot

In bovenstaande tabel is zichtbaar dat de opgave voor landbouw 90,5% betreft en voor de bedrijventerreinen 9,5%. Dat is een onevenredige verdeling. De gemeente Hoogeveen geeft aan dat de Essen, natuurgebieden en NNN en beekdalen bij voorbaat afvallen. LTO Noord is van mening dat in het kader van het meervoudig ruimtegebruik deze gebieden niet bij voorbaat uitgesloten dienen te worden. Immers, bij de landbouw worden dubbelbestemmingen (zoals archeologie) ook niet (bij voorbaat) uitgesloten.

Hiermee is er geen sprake van een evenwichtig ruimtelijk beslag. *LTO Noord vraagt de gemeente aan te geven hoeveel aanvragen zijn gedaan voor bedrijventerreinen of al zijn gerealiseerd.* Dit om de kans in te schatten of plaatsing op een bedrijventerrein een reële optie is. Zou dat namelijk niet het geval zijn, dan wordt de opgave op landbouwgrond groter dan 90%.

LTO Noord vindt niet dat met het voorgestelde beleid de wildgroei van zonneparken in landbouwgebieden voorkomen wordt. *LTO Noord vraagt de gemeente Hoogeveen een lijst samen te stellen met reeds vergunde- in aanvraag zijnde en aangevraagde initiatieven inclusief de locaties.* Dit om een beeld te krijgen van de omvang in hectares.

3. Geen voorkeur van zonnepanelen op landbouwgronden

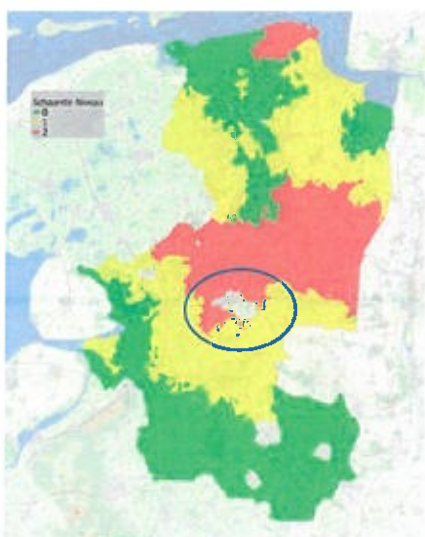
LTO Noord vindt dat de gemeente Hoogeveen in het kader van zuinig omgaan met landbouwgrond eerst de ruimte op daken dient te benutten in zowel het bebouwde gebied als het buitengebied. De 3400 agrarische bedrijven in Drenthe bieden met een gemiddeld dakoppervlakte van 1195 m²/dak potentie voor 180 ha aan zonnepanelen. LTO Noord hanteert een ladder van voorkeur. Eerst op daken van gebouwen dan grondgebonden binnen stedelijke omgeving (b.v. op bedrijventerrein en agrarische bouwkaavel) en tot grondgebonden met mate in het buitengebied. Voorwaarde bij de laatste optie is betrokkenheid en draagvlak van de omgeving.

4. Geen goede energiemix

Veel gemeenten gaan elektriciteit maken terwijl Nederland (voor 80%) warmte en (voor 20%) elektriciteit nodig is, zo ook de gemeente Hoogeveen. De kosten voor nieuwe geplande infrastructuur kunnen aanzienlijk goedkoper indien de gemeente kiest voor een mix van wind (vooral in de winter) en zon (vooral in de zomer). Omdat windenergie politiek gevoelig ligt, wordt veelal voor zon gekozen. De gemeente Hoogeveen geeft aan eerst tot 10% van de oppervlakte te willen vergunnen, dat is 1113 ha en maximaal tot 1636 ha. Per ha kunnen 0,6 MW tot 1,2 MW aan panelen worden geplaatst. Als gemiddeld gerekend wordt met 0,8 MW per ha is de productie bij 1113 ha 890 MW en bij 1636 ha 1.301 MW. Kan de gemeente Hoogeveen aangeven wat de maximale piekbelasting is van de huidige kabels? Dit om een beeld te krijgen hoeveel elektriciteitsproductie er via zonneparken in de plannen zit (10 tot 15 keer of meer?) ten opzichte van de huidige piekbelasting van de kabels.

5. Ambitie sluit niet aan bij de (bestaande) infrastructuur

In delen van Drenthe is momenteel geen aanvullende transportcapaciteit voor teruglevering aan het net beschikbaar. Zo ook in de omgeving van Hoogeveen. <https://www.enexisgroep.nl/nieuws/werken-aan-capaciteit-zonne-energie/>

Nieuwe infrastructuur nodig

Voor de ambities zijn nieuwe hoofdspansingsstations nodig (met een capaciteit van ongeveer 2 GW) en nieuwe middenspanningsstations (met een capaciteit van ongeveer 400 MW).

Versnelde procedure

Enexis heeft de gemeenten en provincies gevraagd om versnelde procedures ten aanzien van de vergunningen voor de aanleg/aanpassing van nieuwe infrastructuur. Een ander spoor is de Crisis en Herstelwet (C&H) echter deze wordt door het Rijk uitgevoerd en de C&H wet grijpt in op het einde van de planologische besluitvorming. De ene vindt dat een voordeel, de andere (door minder draagvlak) niet.

Kan de gemeente Hoogeveen aan LTO Noord aangeven wat vanuit de gemeente de inspanningen zijn en het tijdspad (en hiermee het realiteitsgehalte) ten aanzien van versnelde vergunningprocedures?

6. Landbouweffectrapportage voor de duiding van het landbouwbelang

De aanleg van (grootschalige) zonneparken zullen directe gevolgen hebben voor de agrarische structuur en de agrarische bedrijven. Voor de aandachtsvelden natuur, landschap en milieu worden deze effecten van de plannen vaak onderzocht en afgewogen omdat hiervoor een wettelijk kader ten grondslag ligt of het in het beleid is opgenomen. Een landbouweffectrapportage (LER) schetst echter de autonome ontwikkeling van de landbouw, de ontwikkeling en structuur van de bedrijven in een gebied en spiegelt deze aan de ruimtelijke plannen van de gemeenten en provincie. Hiermee wordt duidelijk wat de effecten van deze ruimtelijke plannen/functiewijzigingen op de landbouw zijn. LTO Noord is van mening dat het opstellen van een LER de besluitvorming over een ruimtelijke ingreep evenwichtiger maakt. In de LER kunnen aanbevelingen gedaan worden hoe de ruimtelijke plannen kunnen worden ingepast en welke maatregelen ingezet kunnen worden om de agrarische structuur weer op orde te brengen. In de reactienota geeft de gemeente Hoogeveen aan dat de uitkomsten van een LER interessant zijn, maar opdrachtverlening is geen primaire taak van de gemeente. LTO Noord vindt van wel en verzoekt de gemeente Hoogeveen, met inachtneming van de 1480 ha ambitie op landbouwgrond, als planverantwoordelijke ook aandacht te schenken via een LER aan de effecten van zonneparken in het buitengebied op de agrarische structuur

Nader overleg

Vanuit het landbouwbelang staat de LTO Noord afdeling Zuid-West Drenthe in het kader van het ontwikkelen van gedragen beleid, open voor nader overleg over dit thema.

Met vriendelijke groet,

P.G. Bos, regiomanager

Contactpersoon: T (Taeke) Wahle, E twahle@ltonoord.nl, M 06 - 51 03 18 92

Bijlage 6

NIEUWS

▲ © Douwe Korting

Rem op zonnepark in Aa en Hunze

DRENTHE JOOST DE LA COURT 30 MAA 2019 OM 08:41UUR

Gemeente Aa en Hunze wil de aanleg van zonneparken in het buitengebied beperken. Dat blijkt uit het Beleidskader Zonne-energie dat dient als handvat voor het beleid in de komende jaren.

Aa en Hunze kiest voor de opwekking van zonne-energie op of bij bebouwing en stelt zich terughoudend op als initiatiefnemers een vergunning aanvragen voor een zonnepark in het buitengebied. De gemeente zegt zo de kwaliteit van het landschap te willen behouden.

Een andere overweging is volgens de gemeente dat Aa en Hunze al een aanzienlijke bijdrage levert aan de opwekking van groene energie via het windmolenpark De Monden/Oostermoer. Dat ligt deels op het grondgebied van de gemeente en levert een productie van 48 megawatt op.

Verder denkt de gemeente dat er voor grootschalige initiatieven geen draagvlak is. Tijdelijke invulling van gronden met zonnepanelen blijft wel mogelijk, evenals bij meervoudig ruimtegebruik. In dat laatste geval mag dit niet in combinatie met agrarisch gebruik. Wel op een vuilstort of parkeerdek.

Pauselocaties

Zonneparken die maximaal twintig jaar op pauselocaties worden gevestigd, worden als tijdelijk gezien. Pauselocaties zijn terreinen die voor bepaalde tijd geen andere bestemming krijgen, zoals bedrijventerreinen of woningbouwlocaties. Deze moeten dan wel binnen bebouwd gebied of direct aansluitend aan de bebouwing zijn gelegen.

Bewoners van het buitengebied kunnen zonnepanelen wel binnen hun erfgrenzen plaatsen, of in de speelruimte die bij de aanvraag van een bestemmingsplanwijziging voor uitbreiding van het bouwblok zit. De voorkeur wordt gegeven aan plaatsing op daken.

Uitzondering

Een uitzondering maakt de gemeente voor kleinschalige dorpsinitiatieven. Die mogen eventueel wel buiten de bebouwing komen, omdat daar dan wel draagvlak voor is, stelt de gemeente Aa en Hunze.

De opstelling van Aa en Hunze staat in schril contrast met die van Hoogeveen. Hoogeveen bepaalde onlangs dat zeker 10 procent van het buitengebied door zonneparken mag worden ingenomen. 'Het zonneplan van Aa en Hunze is een voorbeeld van hoe het zou moeten', reageert regiobestuurder Jan Bloemerts van LTO Noord.

'De vestiging van zonneparken wordt er met mate, fasegewijs en via maatwerk uitgevoerd. En doordat de gemeente grotendeels de zonneladder volgt, is het beleid veel evenwichtiger. Ik zou tegen de andere Drentse gemeenten willen zeggen: neem even de tijd voor een goed afwegingskader.'

Wijster, bedrijventerrein ETP Midden-Drenthe

Bedrijfshuisvesting

Voor ondernemers biedt Midden-Drenthe veel mogelijkheden. Meest in het oog springt het regionale bedrijventerrein Ossebroeken te Beilen, direct ontsloten op de autosnelweg (A28) Zwolle-Groningen.

Naast de bedrijventerreinen zijn er veel plekken om te ondernemen. Voor vragen over ondernemen in de gemeente Midden-Drenthe kunt u contact opnemen met de beleidsmedewerker Economische Zaken (0593) 53 93 01.

Kavels zijn nog beschikbaar op:

Beilen, bedrijventerrein Ossebroeken

<https://www.middendrenthe.nl/document/docnr/675527>

Smilde, bedrijventerrein Leemdijk

<https://www.middendrenthe.nl/document/docnr/675530>

Beilen, bedrijventerrein Dambroeken

<https://www.middendrenthe.nl/document/docnr/675532>

Nieuw-Balinge, bedrijventerrein Koekoeksdijk

<https://www.middendrenthe.nl/document/docnr/675534>

Wijster, bedrijventerrein ETP Midden-Drenthe

<https://www.middendrenthe.nl/document/docnr/675535>

Wijster, bedrijventerrein ETP Midden-Drenthe

Bovenregionale vestigingen in Midden-Drenthe zijn mogelijk op het bedrijventerrein ETP Midden-Drenthe (nabij Wijster) op korte afstand van de autosnelweg A28. De verkeersinfrastructuur is uitstekend met een regelrechte ontsluiting per spoor en nagenoeg een directe ontsluiting op de A28. Het netto uitgeefbaar terrein is 65 ha.

De gronden in het ETP Midden-Drenthe worden uitgegeven door VAM MERA Wijster CV. Dit is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Midden-Drenthe en Attero Noord b.v.

Voor informatie over de vestigingsmogelijkheden kunt u contact opnemen met de zaakwaarnemer van Attero Noord b.v., Ing. W.M. (Maarten) Nijeboer telefoon (026) 443 84 95.

Bijlage 7

Bijlage 8

Postbus 856 | 5201 AW | 's-Hertogenbosch

Aan de Gemeenten in Drenthe
t.a.v. Burgemeester en Wethouders
(verzonden per mail)

datum donderdag 27 september 2018

onderwerp Transportschaarste

Geachte heer/mevrouw,

De energietransitie zorgt voor veel beweging. Veel initiatieven dienen zich aan en u als gemeente merkt ongetwijfeld ook dat die energietransitie niet van de één op de andere dag tot stand komt. In deze brief informeer ik u graag over de ontwikkelingen t.a.v. grootschalige duurzame opwek van elektriciteit in relatie tot de beschikbaarheid van onze netten.

Aanzienlijke groei leidt tot stagnatie

De groei van zonne-energie in Nederland overtreft alle verwachtingen. Deze trend zet zich boven verwachting voort. De zakelijke markt maakt veel gebruik van de SDE+ subsidie. Zo verwachten wij een aanzienlijke groei in delen van de provincies Groningen, Drenthe en Noordoost-Overijssel. Het totaal vermogen van gerealiseerde zonne-projecten en projecten in voorbereiding bedraagt in deze regio circa 2.700 MW. Daarnaast zijn er verkenningen voor nieuwe zonneparken voor in totaal 7.800 MW. Deze groei is dusdanig groot dat de grenzen van de beschikbaarheid van het netwerk worden overschreden.

Niet alle initiatieven leiden uiteindelijk tot een concrete aanvraag voor een aansluiting. Toch is de vraag zo groot dat TenneT en Enexis Netbeheer op dit moment aan de initiatiefnemers melden dat er niet altijd direct voldoende capaciteit kan worden geboden. Met de huidige inzichten en verkenningen betreft het de verbindingen en stations Stadskanaal, Gasselte, Musselkanaal, Veendam, Hoozevee, Veenoord, Emmen, Klazienaveen, Hardenberg, Coevorden en Beilen. Gezien de volumes van mogelijke zonneparken kunnen ook op andere locaties in het net van Enexis Netbeheer en TenneT knelpunten ontstaan. Om zon-ontwikkelingen inzichtelijk en de toepassing ervan mogelijk te maken, werken beide netbeheerders momenteel samen aan passende maatregelen. Dit gebeurt in nauw overleg met betrokken provincies en gemeenten.

Netplanning

TenneT (beheerder van de landelijke hoogspanningsnetten) en Enexis Netbeheer zijn gestart met een traject om nieuwe marktsimulaties en netberekeningen uit te voeren. Doel ervan is om te anticiperen op de meest recente ontwikkelingen voor duurzame energieproductie. Dat moet op redelijke termijn – verwacht wordt dit najaar – leiden tot een gezamenlijk integraal plan hoe de geprognosticeerde duurzame energieproductie in de regio's Zuid-Groningen en Noord-Drenthe (stations Stadskanaal, Musselkanaal en Gasselte) te kunnen accommoderen. Voor het overige deel van Drenthe en Noordoost-Overijssel wordt deze studie aansluitend uitgevoerd. De uitkomsten daarvan kunnen worden gecombineerd met de zogenaamde Regionale Energiestrategieën die in het kader van het klimaatakkoord worden opgesteld.

Het is overigens niet zo dat er in de genoemde gebieden niets meer aangesloten kan worden. Er zijn in deze provincies nog meerdere locaties waar nog capaciteit beschikbaar is en waar zonder problemen zonneparken kunnen worden aangesloten.

Wij bespreken met de initiatiefnemers van een nieuw wind- of zonnepark de mogelijkheden voor een aansluiting. Mochten initiatiefnemers vast blijven houden aan een aansluiting rondom de eerder genoemde gebieden dan kunnen TenneT en Enexis Netbeheer waarschijnlijk onvoldoende transportcapaciteit garanderen voor de korte termijn.

Zoals aangegeven maken TenneT en Enexis Netbeheer voor de bovengenoemde regio's de ontwikkelingen inzichtelijk om inpassing mogelijk te maken. Daarbij laten wij ons ook leiden door hetgeen de 'Regionale Energiestrategieën' (RES) gaan opleveren.

Wanneer er sprake is van uitbreiding van het hoogspanningsnet, moet voor de gehele besluitvorming en bouw rekening worden gehouden met een periode van meerdere jaren, afhankelijk van de gekozen oplossing en impact voor de omgeving.

Verzoek

Wij verzoeken u om in alle gevallen, waar u in gesprek bent met initiatiefnemers over geschikte locaties voor nieuwe zonneweides of windparken, hen mee te geven dat tijdige afstemming met ons gewenst is. Daarmee verkrijgt de initiatiefnemer tijdig informatie over de aansluitmogelijkheden en de kosten.

Bijeenkomst

Voor de volledigheid wil ik u ook nog informeren over een bijeenkomst, georganiseerd door Provincie Drenthe, TenneT en Enexis Netbeheer op 30 oktober in de middag. Deze bijeenkomst wordt gehouden in het Provinciehuis in Assen en is geheel gewijd aan dit onderwerp. De uitnodiging voor deze bijeenkomst is verzonden door Provincie Drenthe.

Ik ga ervan uit dat ik u hiermee voldoende heb geïnformeerd. Hebt u naar aanleiding van deze brief toch nog vragen en wilt u hierover met ons in gesprek, neem dan contact op met uw stakeholdermanager, Jur Hofsteenge, bereikbaar op 06 21267627 of jur.hofsteenge@enexis.nl.

Met vriendelijke groet,

Marco Wiltjer
Directeur Klant en Markt
Enexis Netbeheer B.V.